

GLAS RAVNICE

Glasiloo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini

Broj 40

Subotica, travanj 1994.

Cijena: 0,50 din / 4000 HRD

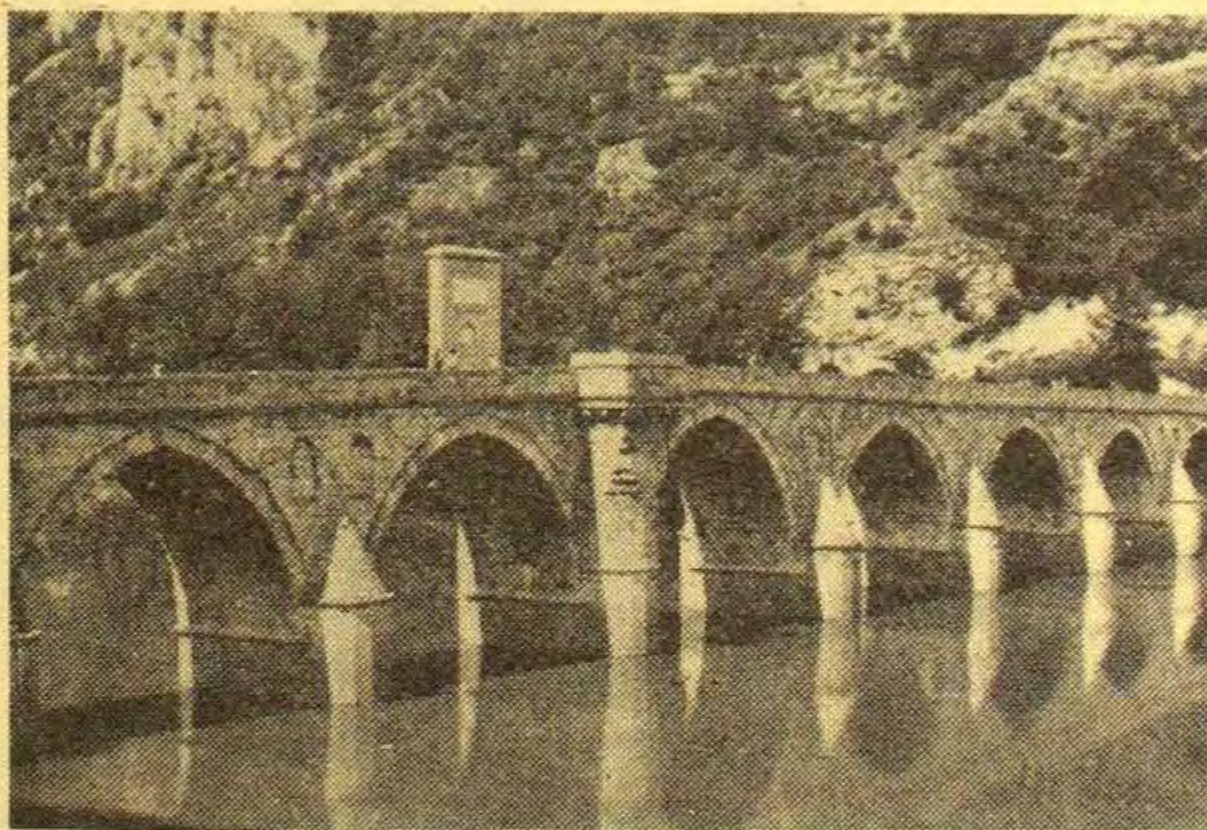
Prva borbena akcija NATO, otkako je osnovan

SUDBINA!

Priča o bombama u Bosni slična je onoj o sankcijama. Trebalo je mnogo upozoravanja i prijetnji pa da se to i dogodi. Gotovo lijeno, naizgled bespomoćno, djelovala je međunarodna zajednica glede sukoba zavađenih bosanskohercegovačkih naroda. Ali, vijest da su snage NATO bombardirale položaje bosanskih Srba sručila se na uspavanu i na rat već naviknutu svijest poput lavine. A da bi se dokazalo kako više nije riječ o šali, napad je ponovljen. Britanski general Sir Michael Rose svojom je naredbom, a na zahtjev UNPROFORA, dazrakoplovi NATO »pruže zračnu potporu« i time zaštite »ugroženo osoblje Ujedinjenih naroda i civile u Goraždu«, osigurao mjesto u povijesti kao prvi zapovjednik koji je rukovodio nekom akcijom otkako postoji ovaj vojni savez.

Reagiranja su u svijetu bila

različita, ali ne i polarizirana: od trijumfalističkih i afirmativnih, do suzdržanih i kritičkih. Jedni su u svojim komentarima opravdavali ovu akciju i prepoznali joj cilj, dok su drugi, pitajući se je li to jedini

Ne dirajte nam mostove!

ispravan put za uspostavu mira, isti stavili pod mikroskop sumnje. Nitko, međutim, kao da nije djelovao odveć iznenađeno. Znaju li nam sudbinu?

Daleko od izvorišta informacija, ali ne i od vrelih kratera, običan je čovjek ovu vijest primio baš kao bombu, očekujući kako će reagirati

politički vrh i Generalštab Vojske Jugoslavije. Prevladava, izgleda, stav o moralnoj potpori bosanskim Srbima, o »srušenoj iluziji o neutralnosti međunarodne zajednice«, kao i da »Vojska

Jugoslavije budno motri šta se zbiva u blizini njenih granica«, ali i da se »mora pronaći zajednički jezik za uspostavljanje pravednog mira«.

Tko vlada jezikom diplomacije - prorok je. Problem je, nažalost, u tomu što je malo takvih. Stoga za »obične« ostaje tajna što političari jedni drugima stvarno kažu kada se nalaze iza zatvorenih vrata. Tko zna zašto je to dobro. A radi se samo o nama.

Na Drini ćuprija je široka cesta u odnosu na ovu zemlju, koja poput ekvilibrista hoda na tankoj žici između rata i mira. Nažalost, za nju je vezana i naša sudbina. Prekoračili je netko sada, ili je sruši, bit će to znak da nije razumio poruku Andrićevih mostova. Ili ih nije ni čitao.

(z.r.)

Zaboravljeni, »Sabor kulturnih društava i prosvjetnih radnika bačkih i baranjskih Hrvata« iz 1941.

POVIJESNA DEKLARACIJA BAČKIH I BARANJSKIH HRVATA

Vrativši film događaja u ne tako daleku prošlost, 50 godina unazad, slika o Bunjevcima i Šokcima - Hrvatima ista je kao i danas!

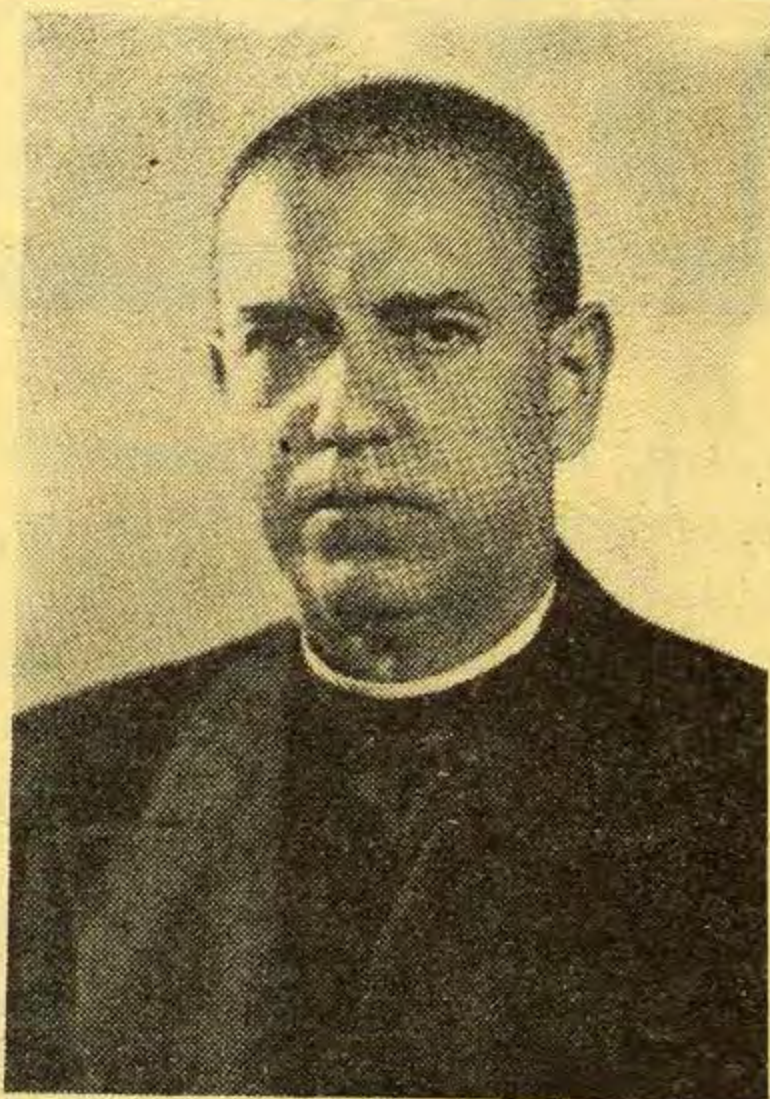
U tadašnjoj monarhističkoj državi neki krugovi, kao i aktualna vlast, kada se radilo o bačkim Hrvatima, tvrdili su da Bunjevci Šokci nisu Hrvati i nisu nikada ni znali za Hrvate, niti su Hrvati ikada marili za njih. Makar je to već odavno pobijeno mnogobrojnim činjenicama, ipak će i ovi izneseni podaci unijeti više svjetla i istine u ovu stvar.

U to teško vrijeme nacionalnog rada, u doba policijske stege te bivše države kad su vlasti uzaludno nastojale odnaroditi svjesni bunjevački i šokački živalj u Bačkoj, »Hrvatska kulturno-prosvjetna zajednica« u Subotici sazvala je »Sabor kulturnih društava i prosvjetnih radnika bačkih i baranjskih Hrvata«. Tko je i najmanje poznao prilike u Bačkoj: maltretiranje, potcjenjivanje i sustavno posrbljavanje Bunjevaca - Hrvata, taj je radosnim i veselim srcem pozdravio ovaj odvažni korak vodećih ljudi, izražavajući tako volju i opće raspoloženje cijelog bunjevačkog puka.

Ove godine, 9. ožujka, navršilo se 54 godine kako je bio sazvan Sabor. Bilo je to, dakle, 9. ožujka 1940. U pozivu, koji je bio upućen svim hrvatskim kulturnim i prosvjetnim društvima u Bačkoj i Baranji, a koji su potpisali za priređivački odbor prvi ljudi bunjevačkih Hrvata: Blaško Rajić, predsjednik »Hrvatske kulturne zajednice«, Josip Vidaković - Đido, narodni zastupnik i dr. Mihovil Katanec, ugledni odvjetnik i kulturno-politički radnik, označena je svrha ovoga sabora riječima: »Došao je, eto, čas da mi sami kažemo

sebi tko smo i što hoćemo. Želimo da mi sami utvrdimo naše opće, narodne, kulturno-prosvjetne i privredne težnje i zahtjeve i stvorimo zaključke za našu ljepšu i svjetliju budućnost...« Narednog dana, 10. ožujka, trebala se održati na velikom trgu kod Gradske kuće velika manifestaciona skupština, na kojoj su trebali biti pročitani i proglašeni

zaključci doneseni prethodnog dana na saboru. Odziv za sabor je bio

Blaško Rajić

neočekivano velik, a oduševljenje ogromno, zabilježili su ondašnji kroničari. Svoj dolazak na sabor najavilo je oko 1.700 delegata, a na manifestacionoj skupštini očekivalo se oko 30.000 ljudi. Srpski kulturni klub, pododbor u Subotici i Somboru, usprotivio se i poveo akciju protivu organiziranja sabora i proglasio mobilizaciju svih Srba u sjevernoj Bačkoj (podsjeća li vas na nešto?) Pošto je prijetilo krvoproliće, na zahtjev vlasti, sabor nije održan.

Međutim, godinu dana kasnije, 12. siječnja 1941., opet na poziv »Hrvatske kulturno-prosvjetne zajednice«, održan je sabor

predstavnik svih (85) bunjevačkih i šokačkih društava i tu je donesena povijesna deklaracija, između ostalih i povijesni zaključak o narodnom imenu i narodnosti Bunjevaca i Šokaca, koji je već na saboru prethodne godine trebao biti proglašen.

Zbog aktualnosti tog zaključka prenosim ga u cijelosti:

»Svečano izjavljujemo da je naše uže plemensko ime Bunjevac i Šokac ispunilo časnu zadaću u našoj narodnoj prošlosti. Ova imena bila su simbol naše stoljetne borbe protivu tuđina za očuvanje našega jezika, običaja, narodne kulture i narodnog života. No, mi smo svjesni da nas ova uža plemenska imena ne obilježavaju kao narod i držimo, da slobodno smijemo kazati svima i svakomu da smo Hrvati i naša je narodnost hrvatska! Ova naša narodna svijest u prirodnoj je i logičnoj vezi s našom poviješću, kulturnom tradicijom, a nije ni po komu ni nametnuta ni umjetno stvorena. Taj živi hrvatski narodni osjećaj ukorijenjen je u srcu našeg seljaka, tog najbrižnijeg i najsigurnijeg čuvara narodnog života i nema nikakve sile, koja bi mogla taj osjećaj iščupati. Tražimo od svakoga da ovu našu, hrvatsku narodnost prizna i pošuje.«

Ova se deklaracija može smatrati zasigurno povijesnim dokumentom, jer to je izjava koju su svečano izrekli oni koji imaju jedino pravo kazati tko su i što su. Ova, pomalo zaboravljena, deklaracija neka posluži za podsjećanje i onima koji osporavaju Bunjevcima i Šokcima hrvatsko narodno ime i hrvatsku narodnost.

Ante Zomborčević

Piše: mr. Bela Tonković

Vani java i razum, a doma:

SAN O TRAVI I LIŠĆU

Situacija na vanjskopolitičkoj sceni mnogima je dostatan razlog za apatiju, beznadežnost, povlačenje u sebe i pasivnost na svim područjima života ● U svibnju ove godine biti će održana skupština FUEV-a, čiji je član i DSHV

Kriza u kojoj živimo traje već dugo, predugo. Rat, gospodarska kriza, pritisci, kršenje čak i osnovnih ljudskih prava, diskriminacija i teror, te uporno odbijanje vlasti da prizna postojanje problema (pa i hrvatskoga) i pristupi njihovom rješavanju - na unutrašnjepolitičkom planu, neodlučnost i neučinkovitost svjetske zajednice glede krize na Balkanu - na vanjskopolitičkoj sceni mnogima su dostatni razlozi za apatiju, beznadežnost, povlačenje u sebe i pasivnost na svim područjima života. A to je upravo cilj onih koji nam ne žele dobro! I putem sredstava javnog informiranja, nad kojima imaju apsolutnu kontrolu, stalno nam predočuju takvu sliku situacije i sugeriraju takve zaključke i životne stavove.

Postoji i druga strana medalje!

U ovom broju lista (str.4) objavljujemo govor senatora DeConcinia, predsjednika Helsinki komisije SAD, u kojemu se definira strategija politike SAD glede rješenja naše krize. Tekst je jasan. Za nas se predviđa povratak promatračke komisije KESS. Ona će utvrditi stanje koje je svima nama dobro poznato i koje svatko osjeća na vlastitoj koži. I dokle se ne riješi i hrvatsko pitanje, ali ne bilo kako i nametnuto, već uz naše sudjelovanje i potpuno zadovoljavanje naših prava i europskih standarda, dotle vladajući režim drži SRJ izvan međunarodne zajednice, ne uklanja razloge embarga i drži cjelokupno stanovništvo u siromaštvu i bijedi. Ostvaruje se san o paši trave i jedenju lišća!

U svibnju ove godine biti će održana skupština FUEV-a (Federalističke unije europskih nacionalnih grupa), čiji je član i DSHV. FUEV ima savjetodavni status u Vijeću Europe i njezin je utjecaj velik. Na ovogodišnjoj skupštini biti će riječi

i o Dokumentu o zaštiti nacionalnih manjina u Europi.

Prva radna verzija ovoga dokumenta izrađena je u svibnju 1992. i već su tada ugrađeni praktično svi ciljevi Statuta i Programa DSHV. Sadašnja verzija je malo preuređena i usklađena sa zadaćom koju je Vijeće Europe 9. listopada 1993. u Beču zadalo Komitetu ministara: »Početi s radom na redakciji jednog protokola koji će dopuniti Europsku konvenciju o ljudskim pravima i garantirati osobna prava ljudi, napose pripadnika nacionalnih manjina«. Taj će se posao završiti u drugoj polovici 1994. godine, a Dokument FUEV-a igrat će važnu ulogu, jer objedinjuje zahtjev manjina Europe. U »Glasu ravnice« nastojat ćemo objaviti taj dokument, a sad bih ukazao na četiri bitne točke:

1) Stalno se govori o OSOBNIM PRAVIMA pripadnika nacionalnih manjina. Međutim, samim tim što određena prava uživaju osobe upravo stoga što pripadaju nacionalnoj zajednici, te zbog principa da se osobna prava ostvaruju »individualno ili u zajednici s drugima«, implicitno se prihvaća da postoje i KOLEKTIVNA PRAVA.

2) Vijeće Europe govori o dopuni Europske konvencije o ljudskim pravima »na kulturnom području«. Kultura nije samo jezik i prosvjeta, već nužno obuhvaća cjelokupni supstrat naroda u matičnoj državi i sve institucije toga naroda, uključujući, kako dio naroda u matičnoj državi, tako i dijelove naroda izvan matične države, jer to čini jedinstvenu cjelinu. A sama zaštita jezika i uređenje prosvjete uvijek pretpostavlja postojanje pripadnika manjinske zajednice, pa prema tome i pravo na postojanje, identitet i zaštitu od ugroženosti, te pravo na nediskriminaciju,

ravnopravnost u tretmanu i životnim šansama. Iz toga dalje slijedi pravo na kulturne i političke organizacije itd.

3) Da bi manjinska zajednica mogla zastupati svoja prava na demokratski način u okviru parlamentarnih institucija države u kojoj živi i čiji su građani pripadnici te zajednice, zajednica mora imati i političku organizaciju. DSHV je od samog osnutka tražio proporcionalno zastupstvo, a najmanje jedno mjesto u parlamentima svih razina. Stoga je bespredmetna rasprava o smislu postojanja DSHV, jer je ona u stvari prikriven zahtjev za samoubojstvom DSHV i vraćanje hrvatske zajednice na razinu apolitičnosti u kojoj bi ona morala biti zahvalna za sve što joj drugi (= tutori) »darivaju«. To bi bio direktni put u nestanak.

4) Dokument FUEV-a obrađuje već poznatu teritorijalnu i kulturnu autonomiju. Kriterij za uređenje pojedine autonomije je postotni udio u stanovništvu određenoga područja. Na osnovi sadašnje teritorijalne organizacije, mi Hrvati u SRJ, imamo pravo na kulturnu autonomiju, čiji je sadržaj uglavnom identičan s našim dosadašnjim zahtjevom. Predviđa se da tom autonomijom upravlja demokratski i slobodno izabran organ. Dokument, međutim, predviđa i MJESNU SAMOUPRAVU manjinskih zajednica u mjestima i dijelovima mjesta u kojima čine većinu. To je novost. Ponetko će reći da je sve to lijepo i dobro zamišljeno, ali kada će se to kod nas ostvariti? Moj je odgovor da to i od nas ovisi; od naše organiziranosti, odlučnosti, volje za opstankom i angažmana. I jedna molba. Neka svatko, tko postavlja pitanje postavi i sebi pitanje: »Što ja doprinosim da se naša prava što prije ostvare?«

Vrata DSHV su širom otvorena.

NEPOSREDNO

»Glas ravnice« integralno donosi tekst govora američkog senatora, predsjednika Helsinški komisije SAD mr. DeConcinia, snimljenog u američkom Senatu 22. ožujka ove godine:

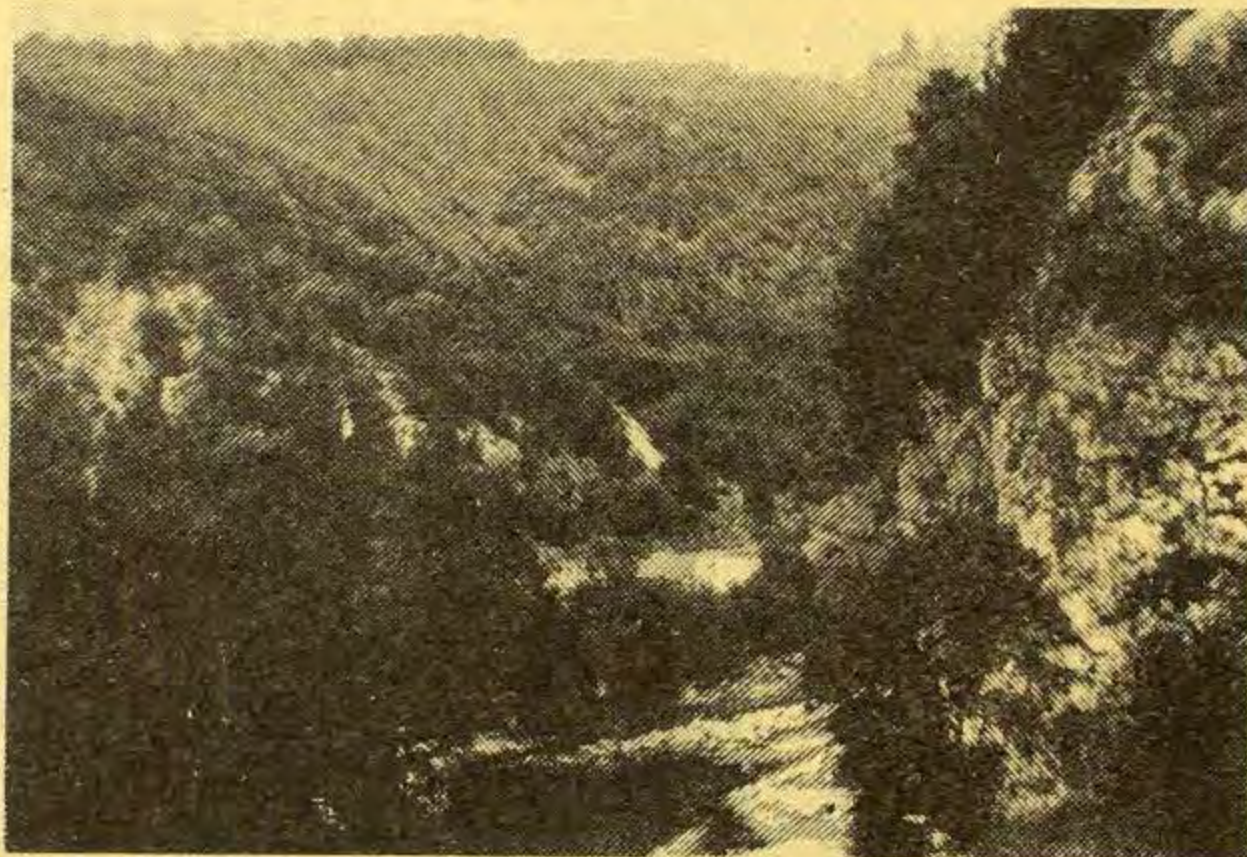
BUDUĆNOST BOSNE I HERCEGOVINE

Mr. DeConcini: »Gospodine predsjedniče, bilo je dirljivo vidjeti vijesti iz Sarajeva ovoga vikenda, koji više ne govore o danonoćnom ubijanju. Stanovnici glavnog grada BiH pod opsadom su po prvi puta otprilike dvije godine imali prigodu uživati u nogometnoj utakmici u kojoj je Sarajevo pobijedilo Ujedinjene narode s 4:0. U pogledu preživljavanja, važnije je bilo vidjeti slike konvoj UN koji je u izoliranu enklavu Maglaj donio humanitarnu pomoć, po prvi puta od listopada prošle godine.

Ova dostignuća pokazuju istinitost tvrdnji mnogih koji su od izbijanja neprijateljstva u Bosni govorili da smisljena upotreba sile od strane međunarodne zajednice može dovesti krvoproliće do kraja. Da bi se ta sila i upotrijebila, bilo je najvažnije da SAD preuzmu vodstvo, što se najzad i dogodilo. NATO je postavio ultimatum za povlačenje teškog naoružanja oko Sarajeva, i četiri srpska zrakoplova su oborena jer su prekršila zabranu leta nad Bosnom. Predsjednik Clinton inicirao je proces kojim bi se hrvatsko pučanstvo u BiH vratilo u okvir BiH. To je prošloga tjedna dovelo do novoga bosanskog Ustava kojim se stvara federacija kantona, dobar prvi korak unatoč činjenici da može nedemokratski dovesti do etničkog razdvajanja. To je također dovelo do stvaranja obostrano unapređujuće ekonomske konfederacije između Bosne i Hrvatske.

Ova dobrodošla unapređenja su dobar putokaz što se može učiniti kada se članovi međunarodne zajednice odluče zaustaviti agresiju i rat. One također ilustriraju efekte kada SAD vode sakupljanje potrebne političke volje u ovom smislu. Iskreno se nadam da oni koji su sukob u BiH do sada promatrali kao građanski rat u kojemu treba dopustiti stranama da se međusobno pobiju, sada uviđaju do čega dovodi politika nedjelovanja. Tolerirajući genocid i poduzimajući

tek toliko akcija da se zadovolji javnost, izgubili smo živote oko 150.000 neudžnih civila! Ovo nam daje tešku odgovornost i obvezu da BiH vratimo budućnost, budućnost kojoj smo dopustili da je ukradu ratni kriminalci i nadam se da oni koji su se do sada protivili akciji da će od sada biti obvezatni barem poduprijeti nove i teške izazove koji nam dolaze. Pozitivni pomaci nisu ni približno dostatni i međunarodna zajednica

Idila samo na slici: Kanjon Drine kod Ustiprača

ubuduće mora odlučnije nastupiti da bi se rezolucije UN provele.

Kratkoročno, primjerice, ultimatum koji se odnosi na Sarajevo treba proširiti na sve enklave u okruženju, napose one koje su proglašene sigurnosnim zonama, a možda i na čitavu zemlju. Sila se treba upotrijebiti po potrebi da bi se osigurala dostava humanitarne pomoći izoliranom i izgladnjelom narodu.

Srednjeročno, trebalo bi objasniti militantnim Srbima da Bošnjaci neće dobiti ništa manje, nego što je predloženo u trenutnoj bosanskoj federaciji. Bosna će ostati jedinstvena, a teritoriji osvojeni silom bit će vraćeni. Ne bude li srpski odgovor zadovoljavajući, trebalo bi razmotriti nove mjere, uključujući i kaznene zračne napade NATO kako bi militantne Srbe uvjerali da nisu u mogućnosti nastaviti rat, ili dizanjem embarga na uvoz oružja bošnjačko-hrvatskom savezu.

Dugotrajno, ako se bosanski Srbi urazume moramo biti spremni održati

mir i poduprijeti zaštitu ljudskih prava, obnovu i demokratizaciju u BiH na najbolji mogući način. Ovo može značiti sudjelovanje SAD u održavanju mira u BiH. Ja ću ovo podržati ako bude pod nadzorom NATO, ako mirovni plan bude poštivao teritorijalni integritet BiH i ostale važne principe, i najvažnije: ako mirovne snage budu imale mandat u kojemu će provesti plan da se ne bi dogodilo slično kao u susjednoj Hrvatskoj. U svakom slučaju, ovo znači stalno gonjenje i optuživanje ratnih zločinaca, gdje god se našli.

Također ćemo se morati pobrinuti da prestanak rata u Bosni neće značiti preseljenje rata na neko drugo područje. Trenutačne preventivne diplomatske mjere, poput KESS misije u Makedoniji i Europske misije u drugim susjednim zemljama moraju se pojačati i Beograd mora osjetiti pritisak da bi pristao na

ponovno slanje KESS misije na Kosovo, Sandžak i Vojvodinu, gdje se stanje pogoršava u odnosu na prošlu godinu.

Na kraju, ne smijemo ni pomisliti na dizanje sankcija dok Beograd ne pokaže djela umjesto praznih obećanja. Sankcije bi trebalo dizati postupno i selektivno, nakon što Srbi sjednu za pregovarački stol i pristanu na uvjete koji su prihvatljivi i za ostale narode BiH, te ih i provedu u stvarnosti.

Politička volja, g. predsjedniče, dovela nas je na izgleda dobar put prema miru na Balkanu. Sada moramo vidjeti što je sve potrebno da bi se proces proveo, i ne smijemo pasti u zamku vjerovanja da mirovni ugovor sam za sebe znači mir, i da se u BiH sve može vratiti u normalu. Naša odlučnost u BiH mora biti postojana i dugotrajna. Jedino na čega se možemo osloniti su principi na kojima je zasnovan miroljubiv i napredan svijet«

USKRS '94. - ŽIVIMO VJERU OTACA

Kad je sveti Petar htio protumačiti Židovima da je Krist doista uskrsnuo i da je živ, onda je započeo svoj govor riječima: »Vi znate što se događalo...« Tim riječima htio bih i ja započeti svoje kratko izvješće o Uskrsu '94. u Subotici. Naime, svaki kršćanin zna što se događalo tih dana s Isusom u Jeruzalemu, a čega se mi sjećamo i na otajstven način slavimo na Veliki četvrtak, petak i subotu, te u nedjelju uskrsnuća Gospodnjega. Sve se to događalo i ove godine u Subotici, kao i u svim katoličkim crkvama po čitavu svijetu.

Iznijet ću samo u kratkim crtama što se tih svetih dana događalo u subotičkoj katedrali, i osvrnuti se na ono što mi je bilo znakovito.

Na Veliki četvrtak u 9 sati subotički biskup **msgr. Ivan Pénczes** služio je u katedrali - bazilici sv. Terezije u Subotici u konceleciji 70 svećenika tzv. »Misu posvete ulja«, kojom su se blagoslovila, odnosno posvetila ulja za slavljenike sakramenata. Na toj misi svećenici su obnovili svećenička obećanja, proslavljajući tako Dan svećeništva.

Istoga dana, navečer u 19 sati, biskup je služio Misu Večere Gospodnje. Pod tom misom, on je dvanaestorici očeva brojnih obitelji oprao noge, nasljeđujući tako Krista koji je to na Posljednjoj večeri učinio svojim apostolima da im označi kako njihova ljubav prema bratu čovjeku mora biti ljubav služenja.

Na Veliki petak obredi su započeli u 18 sati. Vrhunac toga dana je klanjanje svetom Križu. Križ je znak našega otkupljenja, dokaz Kristove neizmjerne ljubavi prema čovjeku. Svi koji su te večeri bili u crkvi pristupili su križu, poklonili mu se i utisnuli svoj cjelov u nj kao znak zahvalnosti za darovano nam spasenje.

Velika subota je tzv. aliturgijski dan u Crkvi. Do navečer ni u jednoj crkvi ne događa se ništa. To je dan žalosti u Crkvi kad se sjećamo Kristove smrti i boravka u grobu. Navečer, u 20 sati, započelo je Vazmeno bdijenje pod kojim je biskup krstio petoro odraslih. Znak je to živosti i ove Crkve, koja nikada ne prestaje navješćivati Evandjelje

Za mene, najradosnija novost bila je veliki broj vjernika koji su sudjelovali u ovogodišnjem slavljenju sv. Trodnevlja, te na sam Uskrs. To je očitovanje istinske vjere, dokaz da smo stvarno sljedbenici Krista Raspetog i Uskrsnulog.

Želim istaknuti jedan naš divan narodni običaj: čuvanje Božijeg groba. Tko god je na Veliki petak i Veliku subotu bio u katedrali nije mogao ne zapaziti pedesetak momaka lijepo i svečano obučenih u crna odijela koji se dostojanstveno izmjenjuju i ponosno i pobožno stoje kraj »Isusova tijela« na improviziranu grobu. Sjećanje je to na stražu koju je Pilat dao postaviti na Isusov grob. To je običaj. Ali, on je kod nas u tzv. »procesu inkulturacije« obogaćen evandeoskim sadržajem. Čuvanje Božijeg groba simbolizira čuvanje i življenje vjere otaca. Pozvani smo čuvati Isusa i svjedočiti svojim životom za velike vrednote njegova evandjelja. Momci - čuvari Božijeg groba za ovu su se ulogu pripremili jednodnevnom duhovnom obnovom kako bi što bolje razumjeli čin koji će obavljati, te im bude na duhovnu izgradnju i poticaj za rast u dobroti i svetosti. S radošću možemo konstatirati činjenicu da je svake godine sve više onih

potrebna i danas, osobito u ovim teškim, neizvjesnim i nemirnim vremenima, kako bismo živjeći vjeru svojih otaca započeli duhovnu i narodnu obnovu sadašnjih naraštaja. Svi su se ti mladi u narodnim nošnjama, nakon mise, kao nekoć, prošetali po korzou sretni, radosni i ponosni na svoje, a onda ispunjeni uskrsnjom radošću pošli su na svečani ručak u svoje obitelji. Našli su se ponovno zajedno navečer na veselju u »Bunjevačkom kolu«.

Subotica je uskrsni »Vodeni ponediljak« bila puna »polivača«. Svi koji imaju oči i srce mogli su to zapaziti...

Sve to je znak da živimo, da živi vjera naših otaca, da živimo običaj starih. I sve to treba biti nam poticaj da živimo novim životom.

Staro sve svucimo - novo nek bude sve...

Uskrs je blagdan obnove čovjeka i svijeta. Kristovom smrću i uskrsnućem otkupljen je čovjek i cijeli svemir. Počelo je sveto proljeće. Stoga nam valja živjeti novim životom.

Novi život - život bez grijeha, bez zloće, bez mržnje...

Novi život - život pun dobrote prema ukucanima, susjedima, rodbini, prijateljima, prema svakom čovjeku. Osobito prema siromasima, bolesnima, napuštenima, osamljenima...

Novi život - život pun strpljivog prihvaćanja boli i poteškoća, suobličujući se Kristu Patniku, Kristu Raspetom, Njegovom Velikom petku - da bismo doživjeli i Njegovo uskrsno jutro...

Novi život - tvoj i moj - za bolje i ljepše sutra naših obitelji, grada, društva i čitavog svijeta.

Novi život - tvoj i moj - za novi svijet, za civilizaciju ljubavi.

Novi život - tvoj i moj - ljubav do kraja, za užitak do kraja, za radost bez kraja, za mir do raja... A u raju.. vječni život s Isusom, u milini Božije blizine, u blaženom gledanju Božijeg lica, u zajedništvu sa svim koji ustrajaše u življenju novim životom...

Nek naša molitva bude: »Uskrsli moj Spasitelju, daj da zavolim novi život koji si mi darovao Svojom mukom, smrću i uskrsnućem. Daj da ga živim i tako trajno kličem Aleluja - Tebi na slavu«.

(n. n.)

Čuvari Božijeg groba

koji žele biti čuvarima Božijeg groba. »Čuvari Božijeg groba« kao neka ne oformljena organizacija. Ne bi li upravo oni mogli obnoviti rad negdašnjeg »Katoličkog momačkog društva«?

Na sam Uskrs g. biskup služio je svečane mise na hrvatskom i mađarskom jeziku. Na hrvatskoj misi u deset sati katedrala je bila urešena sa šezdesetak mladih, obučenih u najsvečanije bunjevačke narodne nošnje. Nisu oni stajali u crkvi naprijed, nego po crkvi - kako je tko stizao. I to strogo kao nekoć: muškarci na desnoj strani, djevojke na lijevoj. Uvođenje novog običaja? Daj Bože! Mene je ta slika podsjećala na našu povezanost s vjerom otaca, s vjerom naših djedova koja bijaše snažna i čvrsta, ustrajna... A takva nam je vjera upravo

Posjet dr. Marina Srakića, pomoćnog biskupa Dakovačko-srijemske biskupije, dijelu Srijema koji se nalazi u SRJ

POTPORA SRIJEMSKIM SVEĆENICIMA

Od 28. ožujka do 6. travnja tekuće godine pomoćni biskup dr. Marin Srakić boravio je u pastoralnom pohodu srijemske županije u dijelu biskupije Dakovačko-srijemske, koja je u granicama Savezne Republike Jugoslavije.

Kroz Veliki tjedan i na prvi i drugi dan Uskrsa boravio je u jedanaest mjesta u Srijemu, od Golubinaca do Morovića i Kukujevaca, gdje je predvodio obrede Velikog trodnevlja i uskrsne mise u župnim i filijalnim crkvama.

U utorak 5. travnja susreo se sa srijemskim župnicima u župi sv. Barbare u Beočinu, gdje je s njima proveo nekoliko sati u razgovoru o prilikama i problemima s kojima se suočavaju svećenici na ovom prostoru i u novonastalim prilikama od vremena izbijanja rata na prostorima bivše Jugoslavije do danas.

Sve srijemske župe su u posljednje 2-3 godine doživjele više ili manje raseljenje hrvatskog življa ovisno od težine udara, pritisaka i prijetnji pod kojima su se našle.

Najtragičniju sudbinu doživjeli su Kukujevci, te Novi Slankamen, Hrtkovci, Morović, Golubinci i Petrovaradin.

Biskup je iznio svoje dojmove i doživljaje prigodom svog boravka u Srijemu. Svećenicima se zahvalio na brizi za povjereno im stado i žrtvama koje su podnijeli ostajući u najtežim prilikama uz svoje vjernike.

Tijekom boravka u Srijemu biskup je posjetio i g. Vasilija,

episkopa srijemsko-karlovačkog, a pred povratak u Đakovo i msgr. Gabriela Montalva, apostolskog pronuncijata u Beogradu, zajedno s beogradskim nadbiskupom g. Francom Perkovićem, te predstojnikom ureda Republike Hrvatske u Beogradu g. Zvonimirovom Markovićem.

Preduskrsni i uskrsni blagdani u Srijemu su protekli bez incidentnih situacija. Nemio događaj, upad u crkvu i pokušaj provaljivanja u crkvu zbio se samo u Iloku, na Veliki četvrtak za vrijeme obreda, gdje su vjernici sudjelovali iza zaključanih vrata, a župnik fra Marko

Malavić bio prisiljen prekinuti obrede i pozvati UNPROFOR u zaštitu i mjesnu iločku policiju. Dva barbara i od prije poznati su i policiji i iločkim preostalim Hrvatima.

Školska djeca išla su na uskrsni ponedjeljak u školu.

Marko Kljajić

(Ne)namjerni propusti oko rada škola za uskrsni ponedjeljak

PEDAGOŠKO SLJEPILO

Uskrsni ponedjeljak je pokazao svu moć, ili bolje rečeno, nemoć škole i prosvjete uopće. Naime, u Subotici su i ove godine neke škole radile, odnosno neka od odjeljenja.

Naravno, roditelji, djeca i nastavnici o ovome nisu konzultirani, ili ne bar svi. I kao rezultat toga je nejednakost rada u školama Subotice. Škola, kao odgojno-obrazovna ustanova radi po strogo propisanom planu i programu. Međutim, mogao se ovaj dan u neko drugo vrijeme odraditi što je i inače ove školske godine

činjeno više puta. Nije, niti može biti sporno zakonsko pravo radnika-vjrnika da odsustvuju u predviđene dane za vrijeme vjerskih blagdana. To se odnosi i na radnike zaposlene u prosvjeti i obrazovanju. Analogno tomu, takva prava imaju i djeca u školama. Uskrs se, prije svega, slavi u obiteljima i bilo bi posve normalno da je tada cijela obitelj na okupu. Neke škole, koje su sve ovo dobro znale, ili su trebale znati, ostale su pri stavu da škola toga dana radi! Zašto?

Najblaže rečeno, »zahvaljujući« gruboj nepažnji ili nesnalaženju u autonomiji koju bi škole trebale imati i koju imaju. Nemoguće je, i posve nepotrebno da ministarstvo sve uredi propiše. Stoga se u školi trebaju čuti školski odbor, direktor, nastavnici, djeca i roditelji. Pedagoško sljepilo dovelo je do

niza neželjenih efekata. Škola »odrađuje« nastavni plan i program s malim brojem učenika, što pedagoški ne može biti opravdano. Djeca se razdvajaju, a nastavnici dovode u neugodan položaj. Roditelji ostaju u dilemi: trebaju li djeca ići u školu, ili ostaju doma?

Nadamo se da bi trebala biti oslobođena svih ovih stresova i trauma, i da će škole o ovome razmišljati prigodom koncipiranja kalendara rada. Škola koja ne uvažava mišljenje roditelja i djece ne može se smatrati pedagoškom institucijom. Sustavno ponavljanje istih grešaka i pogrešno anticipiranih stanja u kontekstu života je loša preporuka za dotičnu školu.

(v.i.)

Piše: mr. Ivan Poljaković

DEMOKRACIJA - ŠTO JE TO?

Demokracija - riječ je koju danas rabimo više no ikada, najčešće i ne razmišljajući o njenu pravu značenju i biti. Radi toga bilo bi uputno podsjetiti se na neke osnovne elemente ovog, tako često spominjanog, pojma.

Što je to demokracija? Veoma je teško pronaći neku jedinstvenu definiciju, osobito stoga što je i sam pojam tijekom stoljeća mijenjao svoje značenje. No, možemo ipak ustvrditi da je demokracija najbolji način, koji čovječanstvo danas poznaje, političkog organiziranja jedne zajednice. Najčešće se pritom misli na državnu zajednicu, ali pojam se isto tako odnosi i na organiziranje drugih zajednica, kao npr. stranačke zajednice, tj. jedne partije, manjinske zajednice (pripadnika nacionalnih, etničkih, vjerskih, kulturnih i drugih manjina) raznih interesnih zajednica (sindikati, razna udruženja i klubovi). - Riječ demokracija dolazi od grčkih riječi »demos« - narod i »kratein« - vladati, dakle vladavina naroda, odnosno većine naroda, tj. članova zajednice. »Vladati« ima širi smisao značenja, dakle, ne samo donositi zakone i vladati, već i zastupati interese, sprovoditi volju članova zajednice. Naravno, misli se uvijek na većinu članova zajednice, jer nikada svi članovi ne mogu imati baš identične interese. Tako možemo reći da u jednoj zajednici vlada demokracija ukoliko se posredno, kroz neku organizaciju, ili neposredno vrši volja većine članova zajednice. No, ipak nije sve tako jednostavno, kako se to u prvi mah čini. Postoji još niz elemenata bez kojih se ne bi moglo govoriti o stvarnoj demokraciji.

Neposredna demokracija

Kada svi članovi zajednice neposredno odlučuju o svim pitanjima važnim za život zajednice, možemo govoriti o neposrednoj demokraciji. Ovakav oblik demokracije, kao stalnog i jedinog oblika organiziranja, je u praksi veoma rijedak, i to uglavnom iz tehničkih razloga, jer je nemoguće za svaku odluku skupiti sve članove zajednice. Stoga se ovakav oblik demokracije može sprovoditi samo u malobrojnim zajednicama i ako

članovi takve zajednice nisu prostorno jako raspršeni; npr. neki klub ili udruženje u jednom gradu ili selu. U brojčano velikim zajednicama ovaj oblik demokracije koristi se samo u kombinaciji s posrednom demokracijom, primjerice: referendum, kada svaki član zajednice neposredno svojim glasovanjem odlučuje o ishodu određenog pitanja. Švicarska je poznata po čestoj primjeni oblika neposredne demokracije, bilo putem referenduma, bilo zborom građana (u manjim općinama).

Posredna, ili predstavnička demokracija

Predstavnička demokracija razlikuje se od neposredne po tomu što članovi zajednice ne odlučuju, tj. ne vladaju neposredno, osobno, već uz pomoć svojih predstavnika. Odatle i ime predstavnička demokracija. Kada se govori o demokraciji, najčešće se misli na ovaj oblik demokracije. Bit ovakve demokracije je da narod, tj. članovi zajednice preko svojih predstavnika vrše volju naroda. Da bi ovakva demokracija mogla funkcionirati, narod mora birati svoje predstavnike preko kojih će se posredno izvršavati njihova volja.

Elementi demokracije

Da bi se uopće moglo govoriti o demokratskom ustrojstvu neke zajednice, mora postojati jasno i slobodno stvorena volja naroda (članova zajednice), ali isto tako i ostvarenje ili izražavanje te volje preko odgovarajuće organizacije unutar zajednice. Ostvarenje volje odnosi se na one zajednice koje samostalno, tj. autonomno odlučuju; primjerice: državna zajednica, ili neka udruženja građana. A izražavanje volje se odnosi na one zajednice, koje mogu izraziti svoju volju, ali je ne uvijek i sprovesti u život. Stoga jer sprovođenje volje u život ovisi o drugim faktorima koji su van same zajednice. Primjerice, neka politička stranka koja može na demokratski način izraziti volju svojih članova, ali je ne može i realizirati; jer nije na vlasti. Ili pak, manjinska zajednica koja ima jasno izraženu volju preko svojih predstavnika, ali je ne može realizirati, jer joj to uskraćuju vlasti - faktor van same

zajednice. Volja je na neki način stup demokracije. Narod mora htjeti dotična pitanja riješiti na određen način. Samo tako ona se mogu riješiti na demokratski način. Jer, ako narod nema volju u pogledu tih pitanja, onda je svejedno za taj narod kako će se ona riješiti. U svakom slučaju, to neće biti demokratski.

Da bi se slobodno mogla stvoriti volja naroda, moraju postojati prava i slobode građana (članova zajednice). Ljudima pojedincima i organizacijama unutar zajednice mora biti omogućeno slobodno mišljenje i slobodno izražavanje tog mišljenja, bez obzira o kojoj se oblasti radi. Da bi se pak moglo slobodno misliti moraju biti pristupačni svi podaci koji se odnose na određeno mišljenje. To opet zahtijeva ne samo slobodu iznošenja i prikupljanja podataka, informacija, već i slobodu stvaranja točnih podataka, dakle, traženje istine, što opet zahtijeva slobodu raspravljanja, iznošenja svojih stavova, slobodu savjesti, slobodu vjeroispovijesti, slobodu obrazovanja, slobodu govora, slobodu tiska, slobodu organiziranja političkih skupova, slobodu kritiziranja, slobodu propagande... Političke slobode, pored toga obuhvaćaju i slobode koje se odnose neposredno na zaštitu osobe, kao što su prava na zaštitu života, slobodu kretanja, izbora zanimanja, pisama, prava na obranu pred sudom i sl.

Sve ove slobode imaju za cilj onemogućiti monopol mišljenja. One trebaju osigurati da svatko može stvoriti svoje vlastito mišljenje, što se omogućuje borbom mišljenja. Ukoliko neka od ovih prava i sloboda budu uskraćena članovima zajednice, npr. neke informacije ili mogućnost propagande, onda ne možemo govoriti o slobodno formiranoj volji, a u tom slučaju nema ni stvarne demokracije. Zlorabljenje medija, ukoliko se kroz njih provlače samo cenzurirane informacije, može određenu volju nametnuti, te se i u tom slučaju ne radi o slobodno stvorenoj volji, pa tako i u tom slučaju, iako volja postoji, ona je nametnuta, tj. nije slobodno stvorena. U takvim slučajevima kada volja naroda postoji, ali nije slobodno stvorena, iako postoje svi pravno-tehnički uvjeti za demokraciju možemo govoriti samo o formalnoj demokraciji, koja u stvari nije demokracija.

Nastavit će se

INTERVIEW

József Kasza, prvi čovjek grada Subotice, o razmimoilaženju između lokalne samouprave i vlasti

DRŽAVNA SILA POD SVAKU CIJENU

Bitno bi bilo da na čelo okruga dođe čovjek koji osjeća sredinu i njenu tradiciju, kulturu i duh grada ■ Nisam bio prisutan prigodom predsjednikova posjeta "Severu", međutim, znam da ta tvornica radi s 25%-30% kapaciteta.

Od vremena kada je József Kasza posljednji puta bio gost našeg lista promijenilo se u samom gradu mnogo toga. Počeo je rat u Sloveniji, Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini. Iz Subotice su otišli mnogi koji su u njoj rođeni, a na njihovo mjesto došli neki drugi, vlakom ili drugačije. Rezultiralo je to promjenama, kompromisima, posve novim običajima. Strahote rata poklonile su bijedu jednoj tradicionalno bogatoj sredini i sjaj manjem broju biznismena. Stavljene su nam je đavolski oreol palanačkog Chicaga, da bi se svi siromašni osjećali blaženo u svojoj neimaštini. Stasale su lokalne stranke, kao mlade vočke, koje bi da nas štite od razornih vjetrova s raznih strana, građani su navikli na ulogu neprijatelja vlastite države jer se dovijaju načinima kako preživjeti, a dojučerašnji zavađeni susjedi raduju se međusobnom susretu zbog proste spoznaje: da nas još ima - nas Subotičana. Jedan od njih, koji je sve vrijeme ostao tu, bio s nama, i kojemu su Subotičani ukazali povjerenje je i gost našeg lista - József Kasza.

Glas ravnice: »Podimo od činjenice da je obitelj osnovna ćelija zdravoga društva, onda bi grad trebao biti stup svake demokratske države. Međutim, položaj općine Ustavom i drugim zakonskim regulama je marginaliziran. Kao predsjednik grada Subotice, ne nalazite li u tomu tihu urbanu, kulturnu, pa i političku smrt gradova, a sve to u ime jednog i jedinog centralnog grada?«

József Kasza: »Svakako se slažem s konstatacijom da osnova jednog društva treba da su urbane cjeline, prije svega gradovi. A nisu od manjega značaja ni prigradska naselja ili sela. Bitno je da su to urbane cjeline. U ovom momentu, ako razgovaramo o gradovima bez daljnega se može konstatirati da smo pali preko konja u drugu krajnost. Velike autonomije i slobode gradova iz ranijih perioda sad su toliko skresane da su svedene skoro na razinu bivših mjesnih zajednica. Znači, u našem društvu nema jedne dugoročne, precizno određene politike. Ad hoc

rješavamo neke stvari, pa se tako dogodilo i ovo s gradovima. Umjesto da prava i uloga gradova uobličimo u jedan optimum, mi smo tu ulogu gradova i općina sveli na jedan zakonski minimum, uglavnom na rješavanje komunalne sfere života. Međutim, život ovakva rješenja ne trpi i ono što je stoljećima građeno ne može se zakonskim propisima prepoloviti ili prekrajati. Jedan grad ima svoju tradiciju, kulturu i narod. I taj narod čini duh grada i daje mu image. Mogu prekrajati zakonski što god žele, međutim Subotica ima svoju tradiciju, povijest i duh i nitko od Subotice ne može oduzeti status kakvoga je sama izgradila.«

Subotica, ipak, nije provincija

Glas ravnice: »Subotica je danas svedena na provinciju. Pedagoški, podređena je Somboru, kao izborna jedinica pripala je Zrenjaninu, mnoge ustanove od kulturnog značaja postale su republičke. Je li tomu razlog što pripada malom broju općina u SRJ u kojoj je oporba na vlasti?«

József Kasza: »Ne bih se složio s tvrdnjom da je Subotica svedena na provinciju. Jednostavno, nju ne mogu svesti na tu razinu, stoga što je kulturno-povijesna tradicija ovoga grada daleko iznad mnogih gradova u Srbiji i tu tradiciju mi moramo sačuvati. Stoga u svakodnevnom životu u rukovođenju općinom, tj. gradom mi se trudimo da ne upropastimo bar dostignutu razinu u ovoj teškoj situaciji. Veliki je uspjeh da smo unazad nekoliko godina uspjeli Suboticu sačuvati od erozije u svakom pogledu. Ona se održala zahvaljujući svojim građanima i svojoj tradiciji. Vi vidite da se i danas mnoge kulturne manifestacije odvijaju u gradu i to daje podstreka za daljnji rad. Nijedna kulturna institucija u gradu nije ukinuta, nije zatvorena. Svaka institucija radi, možda u nešto suženijem obimu nego li ranije.«

Glas ravnice: »Zar nije apsurdno da se predsjednik općine demokratski bira,

a načelnik okruga autoritarno postavlja? Ovdje gubimo svi, jer je prekinuta prirodna cirkulacija interesa. Na djelu je pljačka i okupacija gradova od vlastite države. Traže se razne autonomije, ali bez autonomije grada jača se etetiistički militantizam, preferiraju se podobni ljudi, a guši kvalitet. Što učiniti da grad dobije veću autonomiju?«

József Kasza: »Država pod svaku cijenu silom sprovodi zacrtanu politiku. To vidimo u svakodnevnom životu. Stoga u ovoj politici nije nikakvo čudo da se načelnik okruga postavlja od strane države, a ne demokratskim izborima. Međutim, bitno bi bilo da na čelo okruga dođe takav čovjek koji osjeća sredinu i njenu tradiciju, kulturu i duh grada. Tek onda bi mogao rukovoditi okrugom. Je li to u ovom slučaju urađeno ili ne, ne bih htio komentirati. To sami građani trebaju osjetiti i procijeniti. Bitno bi bilo uhvatiti korak između lokalne samouprave i okruga u sprovođenju zajedničkih interesa. Unazad nekoliko godina to se nikako nije moglo uraditi i pored pokušaja stvaranja određenih kompromisa zato što je vladajuća partija silom nametala određena rješenja koja jednostavno nisu odgovarala ovoj sredini. Zato je i bilo dosta zategnutosti. Međutim, to je rezultiralo i određenim pomacima u smislu da se očuva postignuta razina grada.«

Glas ravnice: »Ako stoji činjenica da su radnici »Severa« - prigodom posjeta predsjednika države gospodina Lilića bili pozivani na posao i glumili punu zaposlenost, zanima me tko je ovdje varao, a tko je bio prevaren? Ne nalazite li u da je toj režiji i lokalna samouprava, na čelu s Vama, pristala na kompromis s vladajućom partijom koju je predvodio načelnik okruga gospodin Božinović? Je li tu pokazana istina o nama, ili su sačuvani tek interesi države, jer grad u cijeloj toj priči ionako nije važan?«

József Kasza: »Mislim da svatko treba pravdati svoje poteze i ne želim komentirati što se u »Severu« dogodilo. Na to treba dati odgovor rukovodilac te firme, ako je to tako bilo. Ja nisam bio prisutan prigodom predsjednikova

INTERVIEW

posjeta »Severu« , međutim, znam da ta tvornica sada radi sa svega 25-30% kapaciteta. Je li to stanje prezentirano predsjedniku ili ne, to ja ne znam. Ne radi se ovdje o bilo kakvom kompromisu između vladajuće stranke i lokalne samouprave. Nama je to u obvezi i to priliči jednoj civiliziranoj i kulturnoj sredini da prvog čovjeka države dočeka na adekvatan način uz dužno poštovanje te funkcije, bez obzira na subjektivna mišljenja o određenoj ličnosti ili o državi. Tamo gdje sam bio pozvan sa svojim suradnicima, tamo smo i otvoreno, bez uvijanja ili uljepšavanja stvari, rekli što je Subotica i kakvi su u njoj problemi i što ona kao grad očekuje od ove države. Mislim da je taj susret gdje sam bio, bio u veoma korektnim okvirima.«

Glas ravnice: »Kako, kao predsjednik općine procjenjujete političku situaciju u gradu, i biste li se mogli složiti s tvrdnjom da u gradu postoje tri struje, sve tri s nacionalnom osnovom. Prva, koja ima izdiferencirani nacionalni stav, su DZVM i DSHV i kojima je zajednički nazivnik autonomija. Druga, s prikrivenim nacionalnim znakom, nosilac je SPS, a u biti je nacionalistička. I treća, građansko-reformistička, bez jasnog javnog stava spram nacionalnog pitanja s ubjedenjem da su internacionalisti. U iznesenom ne vidim ništa loše, ali nalazim latentnu opasnost ako se ne nađu zdrave snage iz spomenutih opcija za jedno jezgro koje će braniti i zahtijevati veću autonomiju grada na svim razinama.«

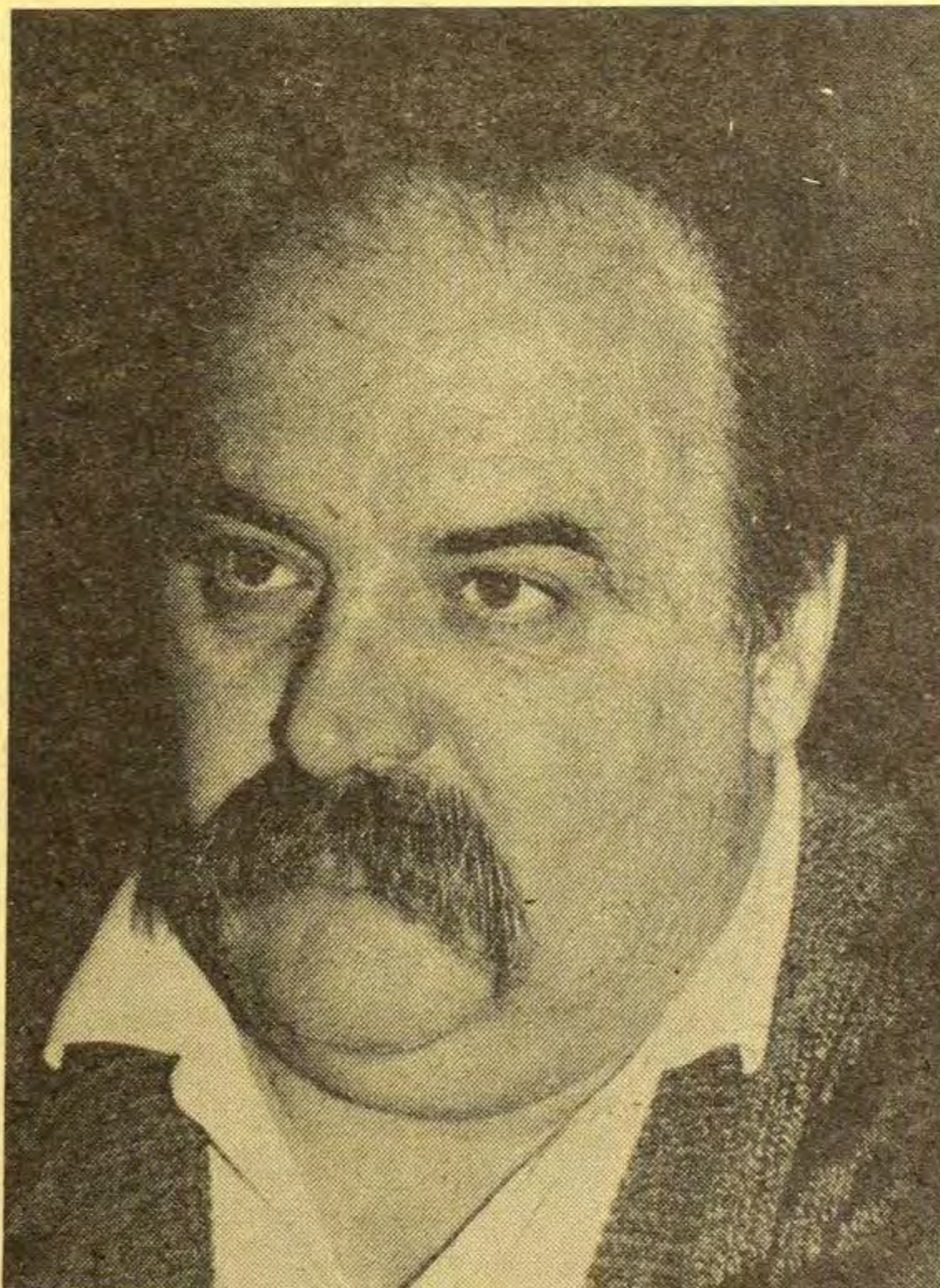
József Kasza: »Mislim da bi trebalo jednom i zauvijek izbrisati taj negativni predznak da je, ako je nešto nacionalno samim tim i ružno, nešto nenormalno. Svaki čovjek pripada jednoj naciji i treba je poštivati i štiti nacionalne interese. I ako to netko radi, to još ne znači da je šovinist, jer šovinizam ima u sebi negativni predznak. Ali, ako ja poštujem svoju naciju, to ne znači da ne poštujem i drugu. Upravo je bogatstvo Subotice u tomu što u njoj zajedno živi više nacija, uz međusobno uvažavanje i poštivanje. Koalicija kao što su VMDK i DSHV je zacrtala jednu takvu politiku i to sprovodi već više godina i to, mogu reći, ne bez uspjeha. Mi štitimo naše, ali poštujemo i tuđe interese. Mislim da bih tako mogao cjelokupno pitanje komentirati.«

»Zaboravna« vlast

Glas ravnice: »Subotica je praktički ostala bez kazališta, spomenici niču po

receptu: gdje god zgodno mjesto nađeš, spomenik posadi; centar grada je arhitektonski narušen (Dom VJ, robna kuća Beograd , prilijepljena zgrada na bivši restaurant Zagreb , fontana, spomenik Jovanu Nenedu Crnom, a cjelina bi bila kompletna da su ostali oni ristićevski stupovi ispred negdašnjeg kina žJadran). Zanima me postoji li i pridržavamo li se, generalno, urbanog plana Subotice, ili i za to moramo ići po mišljenje?

József Kasza: »Prije svega, ja nisam kompetentan komentirati je li narušena

József Kasza: »Svatko neka pravda svoje poteze«

urbana cjelina centra. Sve nabrojano, napravljeno je prije moga mandata, odnosno sada već, mandata vladajuće koalicije. Stručnjaci su preko sredstava javnog priopćavanja rekli da se te zgrade uklapaju u urbanu cjelinu centra grada, a to je i njihov posao. Postavljanje nove zgrade pored bivšeg restoranta Zagreb možda je za naše oči neobično. Vjerujem da ćemo se na to naviknuti. To je bilo odobreno od strane Zavoda za zaštitu spomenika u Subotici. Do sada nije bila praksa da se suglasnost za ovakva rješenja daje iz određenih centara. Iako je postavljanje spomenika cara Jovana Nenada bilo izričito po nalogu iz Pokrajinskog zavoda za zaštitu spomenika. Ovdje je Subotica rekla da se taj spomenik ne uklapa u ovu sredinu. Međutim, to nam je bilo nametnuto. Ali,

iz istog razloga su narušeni stupovi ispred bivšeg kina žJadran . I pored svega, mislim da će Subotica sačuvati svoj izgled i mogu Vam reći da se mnogi gosti, koji nam dolaze, dive izgledu centra našeg grada.«

Glas ravnice: »Zanima me što Vi, kao zastupnik, možete učiniti na republičkoj i lokalnoj razini da se usvojeni Statut općine primjenjuje? Mislim tu na ravnopravnost hrvatskoga u općini sa srpskim i mađarskim jezikom i kada ćemo na kablovskoj televiziji moći gledati program HIRT?«

József Kasza: »Kada smo radili i usvajali Statut, mi smo željeli regulirati zajednički život u Subotici onako kako to narod uvažava. Ne mogu negirati da na ovom prostoru treba da je u upotrebi zajedno mađarski, srpski i hrvatski jezik. Ne mogu negirati da na ovom terenu postoji hrvatski narod, tj. Hrvati-Bunjevci kao i Srbi; stoga što ja zajedno živim s tim ljudima od mog rođenja, a tako su živjeli i moji preci. To se jednostavno ne može izostaviti iz Statuta zato što država nije u dobrim odnosima sa susjednom državom. U primjeni toga imamo dosta teškoća jer su sužene zakonske mogućnosti u sprovođenju toga. Imamo slučaj da se silom zahtijeva upotreba službenog jezika, srpskog jezika i ćirilicnog pisma, na ovom prostoru. Vlast, međutim, zaboravlja da je u istoj ravni i upotreba mađarskog i hrvatskog jezika u ovoj sredini. Međutim, Vi vidite da se kod određenih natpisa javlja samo ćirilica i srpski jezik. Gospoda iz okruga zaboravljaju da i Ustav garantira ravnopravnu upotrebu na područjima gdje živi mješoviti sastav stanovništva.

Poseban je problem televizija, ne samo zbog lokalne subotičke televizije, nego je to problem uopće, napose Televizije Srbije. Sve je dirigitano iz centra, po nalogu SPS. Tim se medijem sprovodi politika, tako da to ne ovisi od nas, jer lokalna televizija nije u lokalnim rukama, nego je to produžena ruka SPS televizije.«

»Buvljak« snižava socijalne tenzije

Glas ravnice: »Subotički buvljak je problem za sebe. Može li se učiniti više?«

József Kasza: »Buvljak je naša svakodnevica. On ima svoju pozitivnu i negativnu stranu. S njim je Subotica preživjela najveću ekonomsku krizu i

INTERVIEW

jedan dio stanovništva je izbjegao najlošije, a to je smrzavanje i glad zato što je dodatnu zaradu ostvario na žbuvljaku. Nesporno je da žbuvljak snižava određene socijalne tenzije, ali javljaju se i određeni problemi, a to su prljavština, kriminal... što povlači jedan takav centar. Takve pojave pokušavamo u svakodnevnom životu, korak po korak, otklanjati. Dijelom prihoda koji ostvarujemo na žbuvljaku mi smo svakodnevno čistili grad, a u suradnji s policijom u zajedničkoj akciji pokušavamo doskočiti i problemu kriminala. Stoga smo i ograničili vrijeme rada žbuvljaka, a policija treba raditi svoj dio posla dalje.

Glas ravnice: »Oko izdavanja poslovnog prostora ima nedoumica. U čemu se one sastoje?«

József Kasza: »Poslovni prostor u gradu je veoma zanimljiva tema i svakomu je u prošlosti odgovarala cijena kakva je bila formirana. Ali, inflacija je obezvređivala dinar od zakupa poslovnog prostora tako da su bivša društvena poduzeća, koja su sada u privatnim rukama, plaćali zakupninu u smiješno malom iznosu. Prvotno mislim na »Namateks«, »Trgopromet«, »Željezničar« i ostala poduzeća koja su u centru grada. Sada, kada smo okrenuli list i rekli da tako više ne može, da se jednostavno pljačka općina, tj. da se trguje općinskom imovinom, onda dolazi do negodovanja i povike zašto općina ne daje u zakup svoju imovinu. Jednostavno stoga što lokalna samouprava zna i hoće poslovati svojom imovinom i ostvarivati određeni profit i to vraćati gradu u svakodnevni život. Ne dozvoljavamo da se općinskom imovinom bogate određeni pojedinci koji su se našli na čelu određenih društvenih firmi, a ta su poduzeća za smiješno male pare pretvorili u privatno vlasništvo. Ima veoma mnogo zainteresiranih firmi koje traže poslovni prostor. U ovome trenutku imamo spisak oko pedesetak takvih i koji su voljni plaćati zakupninu u visini koju smo odredili. Zanimljivo je i to da su sva poduzeća, koja nisu bila u povlašćenom položaju u ranijem periodu, davno potpisali nove ugovore. Od oko 400 ugovora, preko 300 je potpisano, a ovih dana poduzeća koja sam nabrojao ili će potpisati ugovor po uvjetima koje je odredila lokalna samouprava, ili će morati napustiti taj prostor.«

Glas ravnice: »Što biste mogli reći oko otvaranja novoga graničnog prijelaza?«

József Kasza: »Čim se stvore materijalni preduvjeti za otvaranje prijelaza kod Makove Sedmice prema Asothalomu između dvije države možemo ubrzanije očekivati realizaciju ovoga projekta. Mislim da je to izuzetno bitno za Suboticu da pored Kelebije ima mogućnost za prijelaz granice kod Makove Sedmice da bi se skratili redovi koji su svakodnevno prisutni.«

Vojislav Sekelj

O S V R T I

SJETVA

Nelicemjerno govoriti danas, sada i ovdje, o problemima seljaka bez apsurdnosti njihova položaja gotovo je nemoguće. Uostalom, njihov nezavidan i nezahvalan položaj nije »privilegij«, na žalost, samo ovog vremena. Skorija povijest poznaje, mnogi stariji se toga još živo sjećaju, i gorih vremena. Vremena čupanja brkova, milom, ali i silom, oduzimanja zemlje, te nasilnog tjeranja u kolektivističke, po uzoru na sovjetske sovhoze, zemljoradničke zadruge. Očito, biti seljak nije baš najsretnija okolnost ovoga podneblja, jer što se tiče seljaka vrijeme se, izgleda, ponavlja. Naravno, ne istovjetno, u smislu »najvećeg neprijatelja socijalizma koji se gradi«, ali zasigurno u smislu podnošenja najvećeg tereta svih naših sramnih posrtanja danas.

Seljak je posljednjih nekoliko godina sustavno pljačkan perfidnom agrarnom politikom države jeftinim otkupom njegovih proizvoda u koje je on uložio ogromna sredstva i veliki rad. Na taj je način država izvukla dvostruku dobit: jeftinu hranu, a preko nje »izvukla« i dio novca iz džepa seljaka, a seljak je, pak, proizvedeći robu za tržište s gubicima ostao bez proizvoda i bez djela uloženi sredstava. Ali gle, ipak gospodo nije prestao proizvoditi! Pored vojne i dijela prehrambena industrije, jedino još ova grana nije stala s proizvodnjom i to zahvaljujući upravo baš njemu, njegovoj vjernosti zemlji. Istine radi proizvodili su manje, ali su proizveli toliko da se u Srbiji »ne jede korijenje«. I ne samo u Srbiji, nego i šire, ka zapadu i jugu obećanih nam zemalja.

Ovoga proljeća kao »nagradu« za tu svoju povijesnu ulogu današnjice država mu je dodijelila poreznu tzv. veliku čestitku. »Nagrada«, kao i svaka državna nagrada njima, je u obliku prava (čitaj obveze) države da mu izvadi iz džepa, ionako već, »iscidjen budelar« te uzme onoliko koliko je sama i propisala, sa ili bez obzira. Iako u biti

apolitičan i tradicionalan društveni sloj, koji je kao takav uredni ispunitelj državnih zahtjeva, ovoga puta mu je, čini se, dozlogrdilo. Jer, prepunila se čaša seljačkog nezadovoljstva. Počeli su se organizirati na sindikalnoj i esnafskoj osnovi seljaci svih vjera, nacija, spola i starosne dobi pod zajedničkim programom zaštite svojih specifičnih interesa, pod parolom: »ne damo novac«. Znamo, međutim, samo organiziranje ne rješava problem, ali budimo ipak realni, uspostavlja mogućnost njegova, za obje strane, pravednog rješenja. Vidjet ćemo, vrijeme će zasigurno pokazati krajnji ishod ovoga spora.

No, sad je vrijeme sjetve. Ali motiv sjetve i sijanja, sa ukupnom svojom simbolikom rađanja, stvaranja novog, nade u iščekivanju nagrade za uloženi trud, danas je otrcani motiv, motiv uzaludnosti sa osjećajem rezignacije. Jer, ničega dosta nema, ni početnog novca, ni nafte za uzorati i obraditi, ni rezervnih dijelova za strojeve, čak i kvalitetno sjeme, simbol uvećanja onog novog, nije mu dostupno. I tako, stoji ovoga proljeća nad prostranom, ove zime dobro vlagom natopljenom, isuviše crnom i »masnom« svojom bačkom zemljom običan seljak i dvoji. Sijati ili ne sijati? Dvoji po prvi puta nakon dužeg vremena. A vjeran je zemlji čitav svoj život. Jer, voli je. Zna seljak dobro da muka i rad rađaju plod. Ali, također, zna da muka i rad imaju granicu, koja kad se prijeđe ne donosi plod, već kroz očaj rađa ništa. Fenomen pomanjkanja smisla vlastita rada, te uzaludnosti istog, a time ujedno i života, vodi seljaka u, već viđenu, poziciju Siziifa i moderan mit o Siziifu. Predlagati kamijevsko rješenje te situacije kao stalno nadajućeg, a ipak neuzaludnog rada čini se krajnje licemjerno. Rješenje mora donijeti sam seljak na osnovu vlastita iskustva. Isto tako kao i pri donošenju same odluke: sijati ili švercati i preprodavati i time imati više. Jer, bez obzira na ishod njegove odluke, moramo poštenja radi priznati njihovo pravo na vlastiti izbor. A seljak će ipak sijati, ne iz altruizama i zbog drugih, već sebe sama radi i zemlje koju cijeni i poštuje!

Srboljub Horvat - Bunjevac

Piše: Duro Rajković

FRANJO ŠTEFANOVIĆ

Smatram svojom moralnom obvezom govoriti ili pisati o skladatelju Franji Štefanoviću. Ovoga puta činim to u povodu 70-te obljetnice njegove smrti koja se navršava ove, 1994. godine.

Stjecajem okolnosti jedan sam od rijetkih poznavatelja Štefanovićeva života i rada. O njemu i njegovoj glazbi mnogo sam saznao od petrovaradinskog skladatelja Stanislava Prepreka. Poznao sam i Štefanovićevu suprugu Veru Štefanović, rođenu Žetić, nastavnicu francuskog jezika. O Štefanoviću sam dosta čuo i od njegovih negdašnjih učenika i rođaka. Međutim, ipak sam kao glazbenik-pijanist najviše o njemu saznao iz njegovih glazbenih rukopisa.

Roden je 13. ožujka 1879. u petrovaradinskoj hrvatskoj obitelji kao jedanaesto i posljednje dijete. U Petrovaradinu je i umro 26. siječnja 1924. Nižu i višu pučku školu završio je u Petrovaradinu, a Učiteljsku školu u Osijeku. Kako se iz podataka vidi, Štefanović je živio i radio za vrijeme Austro-Ugarske monarhije.

U životu ovoga skladatelja ogromno značenje ima učiteljsko zvanje. U negdašnjim učiteljskim školama osobito se njegovala glazba. Obvezatno se učilo sviranje na glasoviru i harmoniju, jer su učitelji istodobno bili i orguljaši u mjestima svojega službovanja. Oni su bili i nosioci kulturnog života svoje sredine. Osobito to vrijedi za Štefanovića koji je posjedovao izuzetan glazbeni dar. Skladanjem se počeo baviti u učiteljskoj školi, gdje piše predigre i muške zborove. U mjestima svojega službovanja, a to su srijemska podunavska mjesta Stari Slankamen, Čerević i Petrovaradin, bio je utemeljitelj i voditelj zborova, skladatelj i orguljaš.

Po dolasku u Petrovaradin, 1906., započinje u ovome gradu svoju doživotnu učiteljsku djelatnost. Svjetovno i duhovno ozračje toga vremena pozitivno je utjecalo na njegov glazbeni razvoj. Tu je imao dvije škole: Hrvatsku čitaonicu i Hrvatsko pjevačko društvo »Neven«, a na petrovaradinskoj tvrđavi vojnu limenu glazbu 70. pješačke pukovnije Austro-Ugarske monarhije koja je sudjelovala u raznim prigodama vojnog, građanskog i crkvenog života. Tu je imao i četiri crkve s vrlo dobrim orguljama.

Temeljne odlike Štefanovićeve prirode bile su realnost, optimizam,

vedrina i humor. Bio je dobronamjeran, neposredan i skroman, ali i zahtjevan. Volio je šetnje, razgovore, društvo; riječju, bio je boem svojega vremena. Najviše je volio djecu kojoj se putem učiteljskog zvanja i posvetio. Ranjiva točka njegova karaktera bila je osjetljivost. Bio je svestrano naobražen jer se bavio i znanošću.

Najvažniji je bio njegov glazbeni rad. Do dolaska u Petrovaradin, skladao je priličan broj muških i mješovitih zborova. U Petrovaradinu postaje zborovodnom Hrvatskog pjevačkog društva »Neven« koje je utemeljeno 1880. S njim je većinom izvodio svoje skladbe. Svake je godine s »Nevenom« priredio tri do četiri koncerta. Zbog glazbenih uspjeha skladao je ovom pjevačkom zboru himnu s početnim riječima: »U kolo braćo, nek zaori pjesma«. Osim spomenute, evo još nekoliko njegovih uspješnih zbornih skladbi: »Imam pjesme«, »Večer«, »More mi je ljubav tvoja«, »Zanimivo poglavlje«,

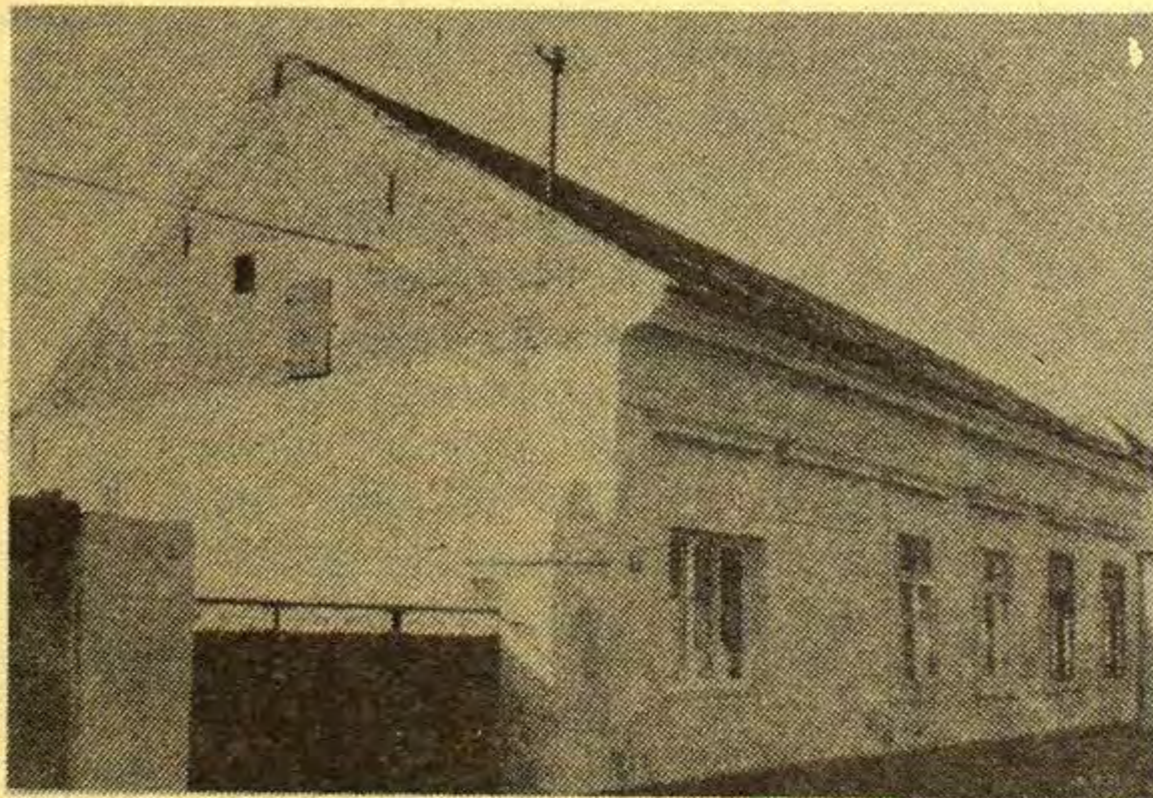
glazbenu tradiciju nečim nedostižnim. Time je najveća šteta naneta glazbenom životu, jer je pjevačko društvo »Neven« bezuspješno tražilo stalnog zborovodu do 1927.

Željan većeg glazbenog znanja 1909. i 1910. polazi Hrvatski glazbeni zavod u Zagrebu. Uči harmoniju, kontrapunkt, povijest glazbe, zbornu i solo pjevanje, glasovir, violinu, orgulje, šumski rog, poznavanje instrumenata i instrumentaciju. Slijedeće, 1911., uči privatno nauku o kompoziciji. Prestavši polaziti Glazbeni zavod, ali završivši kontrapunkt s odličnim uspjehom, položio je ispit za učitelja pjevanja kojim je osposobljen za takvog nastavnika u učiteljskim i srednjim školama.

Vrativši se s glazbenog naukovanja u Petrovaradin, položio je ispit iz matematičko-prirodoslovne skupine predmeta za višu pučku, odnosno građansku školu. Sada je osim glazbenog odgoja, predavao i matematiku, fiziku, kemiju i prirodopis. Ovi napori i uspjesi utjecali su i na njegov izbor za ravnatelja više pučke škole. Ovu je dužnost obnašao dvije godine, do svoje smrti.

Osim muških, mješovitih i dječjih zborova, skladao je i 15 popijevki za glas i glasovir. Najuspjelije su: »Spominjanje«, »Bijel sam cvijetak«, »Sljemenskoj ciklami«, a osobito »Chanson« koja je uspjelija od istoimene popijevke vojvođanskog skladatelja Petra Konjovića. Vrijedno je spomenuti i uspjelu glazbenu baladu »Majčina pjesma« za sopran i alt solo, mješoviti zbor i glasovir.

Prestavši raditi s mjesnim pjevačkim zborom, Štefanović nije prestao i s glazbenim radom. Sada se potpuno posvetio dječjoj glazbi. Tijekom svojega učiteljskog službovanja skladao je djeci bezbroj zgodnih popijevaka. Na žalost, gotovo ih je sve uništio kao i mnoge druge svoje skladbe, pravdajući to nemogućnošću njihova objavljivanja. Međutim, uništavanje ovih skladbi bila je posljedica njegova uvjerenja o njihovoj nevrjednosti. Od maloga broja sačuvanih najzanimljivije su »Rosa«, »Što volim«, »Veselje mladosti«, »Lastavicama«, »Vračare«.

Rodna kuća Franje Štefanovića

»Djedovski dom«, »Misliš, diko«. Napisao je 105 zborova, 70 muških i 35 mješovitih, što je znatan doprinos našoj glazbenoj baštini.

Do 1920. razvio je u Petrovaradinu živu glazbenu djelatnost, podigavši poimanje glazbe na visoku razinu. No, kako po onoj latinskoj izreci »nitko kod kuće ne može biti prorokom« Štefanović je već 1920. živio povučeno, daleko od kulturnog života. Vodstvo »Nevena« napustio je zbog glazbenog sukoba koji je poprimio i mjesne razmjere. U jednom pismu Stanislavu Prepreku tuži se na Petrovaradince, nazvavši ih »Majurcima«, jer su ga uvrijedili u glazbenom pogledu. Što se toga tiče, Štefanović je s pravom bio ogorčen, jer su Petrovaradinci vrlo umišljeni, smatrajući svoje pjevanje i svoju

Nastavit će se

Piše: Marko Kljajić

ZBOG ČEGA ODLAZE?

O tomu što se dešavalo u Novom Slankamenu, Demokratski savez Hrvata u Vojvodini upoznao je u svom apelu Slobodana Miloševića, Radomana Božovića, patrijarha Srpske pravoslavne crkve Pavla i neka veleposlanstva u SRJ. U tom apelu za ovo selo u kojemu živi 2/3 Hrvata (oko 2.500) kaže se da je u njemu »posebno teška situacija«, da se nasilno iseljavaju Hrvati, pljačka njihova imovina, mitraljiraju kuće, demoliraju kulturni objekti, pale hrvatske knjige, oduzima se legalno sportsko i lovačko oružje bez obrazloženja, fizički maltretiraju čak i starci, a pripadnici SUP Indije iniciraju slučajeve i bezrazložno prebijaju ljude. »Posljedica svega toga« - kaže se u apelu - »su masovna bježanja Hrvata iz tih sela. Tako su mnoge kuće Hrvata već zamijenjene.«

Predsjednik općine Indija Milorad Rosić, kao odgovor na tragediju i stradanje Slankamenaca kaže da se »ukupni događaji koji su pogodili sve narode i narodnosti u Jugoslaviji neminovno reflektuju i u ovoj sredini«, da postoji namjera da se i ova sredina prikaže kao sredina u kojoj se ne poštivaju osnovna ljudska prava, te da »neosporno odgovornost za događaje koji utiču na ukupnu bezbedonosnu situaciju naročito snose određene političke stranke i to na prvom mestu DSHV, koja u isticanju određenih događaja zaboravlja da je u njihovoj organizaciji došlo do grube uvrede svih građana činom isticanja zastave Republike Hrvatske za dan prvomajskih praznika 1991. u Novom Slankamenu.«

Da ima nasilnog useljavanja u kuće Hrvata u Novom Slankamenu potvrdio je 5. veljače 1992. i predsjednik mjesne zajednice Žarko Čurčić.

Mladi župnik Eduard Španović uputio je 4. kolovoza 1992. pismo patrijarhu Pavlu u kojem mu piše o stradanju njegovih župljana i nasilju koje se sprovodi u Novom Slankamenu, moleći ga za pomoć. »Nikad valjda toliko suza nije isplakano u Slankamenu, koliko je u posljednjih godinu dana. Tolike naše obitelji morale su napustiti stoljetna ognjišta. To su odlasci bez povratka«, piše, pored ostaloga, u župnikovu pismu patrijarhu. Župnik podsjeća na činjenicu da je veliki broj vjernika-Hrvata napustio Slankamen, a da na provokacije nisu

odgovarali. Nije pružao otpor, čak ni u slučajevima nužne samoobrane, »sav otpor koji je ova župna zajednica pružila svojim progoniteljima bio je odlazak sa stoljetnih ognjišta«.

Nasilje nije prestajalo, iseljavanje se nastavljalo. U Novom Slankamenu je od oko 2.500 Hrvata ostalo do lipnja 1993. samo 730. S imanjima zamijenjeno je 480 kuća.

Da su mitomanija i cinizam bez granica potvrđuje i posjet savezno-republičko-pokrajinske delegacije 22. ožujka 1993. sa saveznom ministricom za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Margit Savović na čelu. »Svrha naše posete je da se na licu mesta uverimo u nepostojanje etničkog čišćenja koje je u svom izveštaju izneo Mazowiecky, rekavši da se na ovom terenu vrši etničko čišćenje. Da bismo se u to uverili, došli smo na lice mesta. Ubeđeni smo da za to nema nikakve osnove, u šta smo se i uverili. Dobro je da ovde nije bilo etničkog čišćenja i što možemo dokazati da je sve ono što se pripisuje srpskom narodu čista izmišljotina«, rekla je gospođa ministarka. Damjan Radenković, dopredsjednik Izvršnog vijeća Vojvodine dodao je da je Srbija zemlja svih koji žive u njoj. O stanju i odnosima u selu goste je upoznao Branko Marović, predsjednik Izvršnog savjeta mjesne zajednice, koji je podsjetio da je u ovom mjestu spaljena zastava Jugoslavije i vijorila se »šahovnica«, i da je iz ovog mjesta otišlo 1.200 Hrvata, mada oni nisu bili šikanirani niti napadani. Rekao je da nije bilo ekscesa, »a to što su u selu bačene dve bombe više liči da su to uradili sami Hrvati, jer je od njihove eksplozije naneta manja materijalna šteta. Bilo je i sitnih ekscesa, ali su oni na vreme otkriveni. Među počiniocima bilo je i Hrvata i Mađara i Srba. Nema ni govora o etničkom čišćenju!«

»Treba pitati Hrvate zbog čega odlaze?« - predložio je na tom skupu Dušan Pokrajac, predsjednik skupštine mjesne zajednice. »Oni koji su već otišli, ovde se vraćaju na vikend; voze šlepere jabuka, mesa... Pa, sad vi recite da li je to etničko čišćenje, a mi ne možemo prekoračiti prag Hrvatske.«

Vrhunac svega bio je argument Janka Javora iz Zadra koji je zaključio da žiz izveštaja Mazowieckog izvire mržnja prema Srbima, jer nema nijednog dokaza za ono što u njemu piše. Zadar nisu

porušili Srbi, već hrvatska vojska i policija, da bi sve to kasnije pripisali Srbima«, završio je Javor. Žarko Čurčić, koji je 5. veljače 1992. potvrdio da ima i nasilnog useljavanja u kuće Hrvata, podržao je tvrdnju Javora, dodajući da su »Hrvati čak i sami sebi pretili, pa su rekli da im prete Srbi«.

Puna četiri i pol desetljeća šutjelo se o strvičnom pogromu Hrvata u Srijemu, neposredno nakon dolaska partizana s Titom na vlast. Dokumenti o tomu i danas se tretiraju kao državna tajna i čuvaju se žiza sedam brava". U arhivi Pokrajinskog komiteta SK Vojvodine o tomu nema gotovo nijednog papirića. Sve je za Rankovićeve ere odneseno u Beograd. U monografijama o ratnoj povijesti Srijema također o tomu nema ništa.

Ipak, priča o egzodusu srijemskih Hrvata živjela je i živi u narodu. Nema hrvatske kuće u ovom dijelu Vojvodine u kojoj se stasalim naraštajima nije pričalo o vremenu kada su stradavali svi viđeniji prestavnici ovoga naroda. I danas, kada se otvoreno govori i piše o svim poslijeratnim zločinima vlasti, srijemski Hrvati tek šaptom o tomu zборе i znaju da je Srijem izgubljen i očišćen od Hrvata nakon Drugog svjetskog rata, zahvaljujući i hrvatskim komunistima. Bilo je doduše iznimaka, poput **Andrije Hebranga**, ali poznato je kako su završili. Posao čišćenja Hrvata iz Srijema dovršava aktualni režim Slobodana Miloševića.

TECI DRAVO

Teci Dravo do Dunava moga poljubi ga kad se s njime stopiš kraj njeg moja gazila je noga tarući mu šume i okoliš.

Pol stoljeća drugovali mi smo po maglama, košavi i kiši i nikada se zamjerili nismo moju tugu ti mu bar opiši

Moje suze odnesi mu Dravo to dar mu je od ljubavi moje jer mi srce više nije zdravo crne mi se misli stalno roje.

(Ivan Bonus - Slankamenac)

Piše: mr. Zoran Primorac

Hrvatski velikani svjetske znanstvene i filozofske misli

DRAGIŠIĆ JURAJ (1450 - 1520)

Filozof, teolog i humanist rođen je u Srebrenici. Nakon pada Bosne pod Turke mladi Juraj bježi u Dubrovnik (1463) i stupa u franjevački red. Ovaj red mu je omogućio poučavanje i putovanje po Europi tako da je Dragišić studirao teologiju i filozofiju u Rimu, Parizu i Oxfordu.

Dragišić kao humanist

Nakon završenih studija, Juraj se vraća u Italiju i to najprije u Rim a zatim u Urbino gdje je odgajatelj na dvorcu Montefeltra (1472-82). Nakon toga odlazi u Firencu gdje na medičijskom dvoru prihvata mjesto odgajatelja Lorenzova sina, kasnije pape Leona X. Tu je postao članom Plethonove akademije.

Kao humanist djelovao je u Bessarionovu humanističkom krugu, (Bessarion Ivan bizantski humanist, kardinal i titularni latinski patrijarh, na saboru u Firenci 1439. zauzima se za uniju između istočne i zapadne crkve. Borio se protiv antiunionističke stranke u Bizantu.)

Njegov humanizam dolazi do izražaja u zalaganju za Reuchlina, podupirući ga u njegovoj akciji za zaštitu knjiga od uništenja. Reuchlin Johannes (1455-1522) je bio njemački humanist, filolog i filozof. Uz Erazma Rotterdamskog najistaknutiji humanist; u filozofiji zastupnik neoplatonizma. Izvrstan hebreist. Branitelj hebrejske knjige od uništenja došao je u sukob sa kölnskim dominikancima i bio proglašen heretikom. Juraj Dragišić staje u obranu Reuchlina i tim povodom piše satiru »Pisma mračnjaka« u kojoj napada zvaničnu politiku dominikanskog reda.

On je također, sa svojim slobodoumnim idejama, preteča reformacije. No, to slobodoumlje izazvalo je gnjev visokih crkvenih krugova, a netrpeljivost je kulminirala onog trenutka kada se Dragišić stavio otvoreno u obranu Savaranole, koji je

bio proglašen heretikom i ekskomuniciran.

Savaranola Girolamo (1452 - 1498) svojim propovijedima protivu tadašnje moralne dekadencije, napose protivu pokvarenosti u redovima visokog klera, izazvao je Firenci snažna previranja. Podržavan masama oduševljenih pristaša, među kojima su Michelangelo, Botticelli, Dragišić, Savaranola prkosi svim pokušajima Rima da ga privede pokornosti pa ignorira i papinsku odluku o ekskomunikaciji.

Dragišić je, podržavajući Savaranolu, došao u sukob sa Aleksandrom VI. što je imalo za posljedicu njegovo povlačenje iz javnog života i povratak u Dubrovnik. U svom ljetopisu navodi razloge napuštanja Rima: »natjeran bijesom neprijatelja, a i privučen ljubavlju prema svojim«.

U Dubrovniku (1497- 1500) je drugovao sa Bulićem, Gundulićem i ostalim dubrovačkim humanistima. Vraća se ponovno u Italiju gdje je kao titularni biskup nazaretski sudjelovao na V. lateranskom koncilu. U poznijim godinama više obraća pažnju na filozofsko-teološke probleme nego na javni život. Umro je u Barletti 1520.

Dragišić kao filozof

Postoje dvije oblasti interesiranja, i to filozofsko-teološka razmatranja i logika. Također se može napomenuti da je bio jedan od najboljih poznavalaca istočnih jezika što mu je omogućavalo upoznavanje s istočnom filozofskom tradicijom koja je imala velikog udjela u njegovim pogledima na ontologiju i gnoseologiju.

U filozofiji i teologiji nastoji uskladiti suprotna gledišta skotističke i tomističke škole razvijajući često i vlastite poglede na pojedina pitanja.

Toma Akvinski (1225 - 1274) je usavršio i dotjerao skotističku filozofski sustav koji se temeljio na aristotelizmu. Tu je filozofija posve

podređena teologiji, koja je sacra doctrina (sveti nauk). Duns Scotus (1266 - 1308) protivnik Akvinskog dokazuje da postoje mnoge stvari koje se umom ne daju razjasniti, te ponovno uvodi dualizam vjere i uma i tako podriva skolastiku. On tomističkom racionalizmu suprotstavlja voluntarizam (voluntas superior intellectu), a potpunoj vjeri u dogmu protivstavlja skepticizam.

Dragišić u svom djelu pokušava pomiriti ova dva stava razdvajanjem filozofskog i teološkog. To su naučavanja o dvjema istinama, jer su crkvene dogme predmet vjerovanja, a ne razumskog dokazivanja. Time filozofija i teologija dobijaju svoju neovisnost i cjelovitost, a što će kasnije potvrditi veliki filozofski sustavi.

Drugo područje Dragišićeva djelovanja jest područje logike. U svom radu »Artis dialecticae praecepta vetera ac nova« (1520) u kojem slijedi »nove puteve« napušta tradicionalnu skolastičku logiku.

Osnivač logike kao znanstvene discipline je Aristotel. U srednjem vijeku, u periodu skolastike, logika je u velikoj mjeri formalizirana jer služi, uglavnom, kao instrument izlaganja i dokazivanja vjerskih dogmi. »Nova« logika, koju zastupa Dragišić, kritizira univerzalnost skolastičke logike, a osobito naglašen deduktivistički karakter.

Dragišić uvodi novo poimanje logike, koje će kasnije razviti u potpunosti R. Descartes a napose F. Bacon. Na osnovu ovih novih shvatanja Bacon će zasnovaati novu induktivnu logiku koja utvrđuje principe eksperimentalnog istraživanja novih istina, za razliku od Aristotelove deduktivne logike koja se bavi čisto formalnim deduciranjem već poznatih sudova. Ovakav stav predstavlja presudni i nužni moment u stvaranju eksperimentalne znanosti i razvića daljnje spoznaje.

»Republika«, ožujka 1994.

STVARANJE STEREOTIPA

Programska načela državnog radija i televizije u ovih nekoliko ratnih godina utemeljena su na nekoliko osnovnih stereotipa, čiji je cilj eliminisanje svih političkih protivnika u zemlji, ratna propaganda i opravdanje međunarodne izolacije Srbije. Među tim stereotipima najčešći su ovi: Hrvati su genocidan narod. Muslimani sami sebe napadaju i svoje civilno stanovništvo kako bi izazvali stranu intervenciju. Izveštanje o bombardovanju gradova, posebno Sarajeva protura strana propaganda. Izolacija Srbije je posledica međunarodne zavere Nemačke, Vatikana, Kominterne i multinacionalnih kompanija. Vođe opozicije, kao i nezavisni novinari plaćeni su stranih sila. Nepravedne i nezasluzene sankcije protiv Srbije delo su njenih neprijatelja i početak kraja Ujedinjenih nacija. Svaka vest, informacija, komentar, svaka dokumentarna emisija ili reportaža mora se kretati u okviru ovih »istina« koje su dobile snagu božijih zapovesti.

Sve ovo su, zapravo, stereotipi državne politike koji se šire uz pomoć medija. Ako, međutim, pokušamo da izdvojimo neke suštinske karakteristike dominantnog mišljenja proizvedenog preko medija, u najvećoj meri putem državne televizije, onda bi se takva klasifikacija mogla svesti na tri krupne teme: veličanje smrti, proizvodnja gluposti i pornografija nasilja.

Veličanje smrti neposredno je povezano sa militarizacijom i kriminalizacijom društva. U nedavno sačinjenoj analizi čitanki za šesti i sedmi razred osnovne škole, najčešće se među patriotskim činovima pominje smrt odnosno njoj blisko žrtvovanje - u 160 od 180 pronađenih tekstova. Iz toga se može zaključiti kako kaže jedan komentator da je »mrtav patriota najbolji patriota, odnosno da je smrt najbolji dokaz patriotizma«. Medijska propaganda pretvara istoriju u mit, a rat prikazuje kao »gigantski obred žrtvovanja«. Takva propaganda zasnovana na epskom diskursu i patrijarhalnoj organizaciji društva deluje anahrono i patetično, ali duboko dotiče

mišljenje prvenstveno seoskog stanovništva i njegovu tradiciju, onog sloja koji u najvećoj meri nosi teret rata. U ovom ratu očevidan je, između ostalog, dubok nesporazum između gradskog i seoskog stanovništva. To su dve različite civilizacije, dva pogleda na svet što žrci ratne propagande obilato koriste.

Proizvodnja gluposti. U vremenima zloupotrebe medija i njihovog korišćenja u propagandne svrhe glupost podiže svoju cenu. Često se preobražava u sirovost, bahatost ili običnu ludost. Kada je ima u velikim količinama ne otupljuje nego postaje ratobornija, brbljivija, neodgovorna do imbecilnosti. Zreli plodovi gluposti su rat, divljaštvo, glad, planetarno poniženje naroda. Navodimo nekoliko ovlaš izvučenih primera iz

TBC - sala

nepresušne industrije medijske proizvodnje budalaština, izjave ili razmišljanja uvaženih ličnosti kulturnog i političkog života. Potpredsednik vladajuće partije poručuje potpuno osiromašenom narodu: »Osnovni uzrok bede u Srbiji je velika količina novca kojom građani raspolažu«. Ministar prosvete: »Decu ne možemo vaspitavati u duhu kosmopolitizma, nego patriotizma i ljubavi prema otadžbini. Veliku ideologiju treba uglaviti u te male glave«. Razmišljanja jednog generala: »Od kada je čovek na planeti počeo da vodi rat, pa do dana današnjeg, uvek je bila praksa da je posleratni izgled ono što je vojska

uradila u ratu«. Na kraju ove kratke, slučajno sastavljene antologije citata evo i bisera političkog zaključivanja: »Gde je izlaz iz ovog košmara? Jedini izlaz je - novi srpski čovek. U stvari natčovek, jer samo natčovek može savladati satanu koji je ustao. Natčovek zdravog tela u kome će kucati pravoslavno srce«. To su citati iz novina, sa radija i televizije, odslikana svest onih koji oblikuju uverenja javnosti.

Pornografija nasilja takođe proizilazi iz same suštine stvari. Ona je počela uoči rata iskopavanjima masovnih grobnica nevinih žrtava iz II svetskog rata: ne kao opomena do čega vodi bezumlje, nego kao poziv na ista ili slična bezumlja. Međunarodni zločinci slavljani su kao heroji, etnička čišćenja, logori, kao popratna pojava pravedne borbe za

životni prostor. Novine su pune ispovesti ljudi koji se hvale svojim zločinima. Na televiziji su svakodnevno slike leševa bez ruku, nogu, iskopanih očiju, sa očevidnom namerom da se podstaknu patriotska osećanja i razjare ratnički instinkti. Patolozi na ekranu, pred milionskim gledalištem seciraju unakažena telesa: orgije smrti probražavaju se u pornografiju smrti. Protagonisti rata pojavljuju se kao gosti ili glavni govornici u televizijskim i radio emisijama. Pripovedaju kako su ubijali zarobljenike bez suda, nemilosrdno. Kada to čine »naši«, naziva se pravednom odmazdom. Kada to čine »oni« onda se spominju zločinački

geni. Pravi elektronski danse macabre. Tako je posle života obesmišljena i smrt, tako su etičke vrednosti izvrnute na glavu. Ako se u ovome času može govoriti o nadi za neku duhovnu obnovu koja će prethoditi svim drugim obnovama, onda to može biti samo povratak morala, etike, svuda, a pre svega u javnoj reči, u slici, u načinu kako se nešto saopštava, u poštovanju istine i profesije, bez »pranja mozgova«, nekrofilije i ogromnih, zastrašujućih količina programiranih budalaština.

BUNJEVAČKO BOCKALO

KIŠA

B ožem prosti, ova kiša kad zaintači ne zna stat. Jedva sam i krumpir uspio posadit. Valjda oće ispotovat sve one sušne godine kad smo s našim plebanošom natirali žuljove na kolinima moleć za kišu. »Možda je i gori došlo do žreforme administracije, pa su sad sve molitve uslišane« - gustiram ja tako naglas, tribeći ogrizinu iz jasala, koren na koren, kako me još pòkojni dida učio.

- Magarče jedan! - brez »faljnīs« pozdravi me Albe - Šta to drobiš o nebeskoj administraciji? Da neš kazt da se i tamo uvo višepartajski sistem i demokracija? Ne vidiš kako nam je tu doli od tog?

- Idi, Albe, s kraja. Ja to samo onako. Di bi se ja mišo u nebeska posla? Al kiša mi već stvarno dosadila. Pa ja još ni uzoro nisam. Nije dosta nevolje s vladom koja dili naftu na fićok po motiki, neg još i Ilija škropi! To ti je ko sankcije i taksa na granici zajedno.

- Ne griši dušu.

Dile se bonovi, a čak i naftu možeš dobit za nji. Jeste da je Bogu plakat, ko umoren olaj iz traktora, al kažu da druge nema. Jeste i da je madžarska i jeptinija i bolja, al kad ti odrape taksu, tu si di si. Vidiš, ja kupio za bonove. Dobio sam po jutru taman toliko da odem do Vanteleka, pa onda nalijem madžarsku i uzorem. Kako bi Zagorac kazo: »Kaj nema druge i vrag jede buhe«.

- Hi, hi, hi. Pa ti znaš zagorski ko krava latinski. To si valjda naučio u Murskoj Soboti u katanama. No, šalu na stranu, jel stvarno ova nafta baš tako rdava?

Gdje je (k)raj?

- Da znaš da jeste. Sva srića što je ne dadu više. Čujem da je država opila umproforce i prošvercovala iz Rumunije.

- Cigurno su bili Rusi, jel vidim ja ove na madžarskoj granici. Ti su ko zolje. Ne mož ni meter veštaka prinet.

- Kaži ti fala Bogu što se krajine oće pripojit, jel možda ni to ne bi dobili.

- Šta?! Samo nam oni fale. Ko će naranit toliki gladan narod? Jesi čuo šta kažu na varoškom radiju: narodne kujne jedva mogu naranit naše gladne penzionere. Doduše, kažu i to da su »kapaciteti«, što bi se kazlo: lonci, puno veći. Al pitam ja tebe ko će napunit te lonce?

- Ko? Pa ti i ja, i svi oni koji uzmu motiku u ruku i vile u šake. Na kraj krajova, niko te ni pitat neće. Sićaš se lani i prikłani, pošto si prido žito i cincokret? Niko ti nije oto. Sam si odno u zadrugu. Nije to više ko kadgod, što su pripovidali, »obaveza«. Vidiš, sad niko nikom ne čupa brkove i gazde se više ne višaju. Sad jest da penzioneri skaču od gori, al niko i ne tira da to rade. To oni sami »dobrovoljno«, da bi »rasteretili penzijski fond«.

- Sram te bilo! Ti meni kažeš da se ja ne sprdam s politikom, a ti se sprdaš sa svršenim ljudima. Koliko je samo naši vridni paora pridalo zemlju državi za penzije? Koliko je samo oni koji cilog vika nisu digli nos iz fabrike? Pa jel oni nisu ništa bolje zavridili od štrange, jel običnog drota za drven kaput? Di su njevi novci koje njim je država uzimala za »sunčanu jesen života«? Jel se možda iz ti novaca pune lonci narodne kujne? Jesil i vidio

kako stoje s labošćicama u redovima? Ko slipi i gluvi. A ko i je napravio takima? Kako te dide i majke mogu obradovat unučad štaniclom šećera, jel kojim dinarčićom za bijoskop kad njim dođu u goste? Misli na to da ćeš i ti jedared omatorit. Sad si sav srićan što si dobio fićok nafte. Dobio đavola! Moraš ga platit više, neg da si ga uvezo iz Kuvajta. Zato, vidiš, ja ću zemlju ostavit ko kadgod naši stari, pod ugar, pa nek se odmori. Posijaću i posadit samo toliko koliko mi triba. Zabadavad kažu da od viška ne boli glava. Možda ne boli, al boli srce kad vidiš kako te izmuzu i još njim i odneseš i daš, a oni plate kad oće i koliko oće. Sićaš se one pripovitke; doduše iz doljnje fijoke je, al izgleda da je opet od nje vrime. Najsrićniji čovik u kraljevstvu je bio onaj koji ni košulju nije imo da pošalje kralju. Zabadavad oni priko televizora blebeću da sankcije samo što nisu skinute. Ako ne sutra, al prikosutra cigurno. Kako ne bi. Mi ne samo da nećemo imat košulje, nego ćemo i brez gaća ostat!

- Deklem, tako ti gustiraš. Pa, možda si i u pravu. No, ako možedu sve ubit u koren, zemlju ne možedu. Zemlja je vična! - kaže Albe i brez »zbogom« krene blatnjavom stazom iz mog salaša.

Dugo sam još stojo na košarni vrati i gledo kako kapa sa strije. Ni mutni oblakovi, ni ovčija kiša nisu obećavali ničeg dobrog.

bac Stipan

Održana godišnja skupština KUD »Bunjevačko kolo«

NOVE OBVEZE

U velikoj dvorani KUD »Bunjevačkog kola« u Subotici, 16. travnja ove godine, održana je godišnja skupština Društva. Iscrpno izvješće o radu u proteklom periodu podnio je predsjednik g. **Bela Ivković**, istaknuvši između ostaloga da je zadaća Društva čuvanje običaja Hrvata-Bunjevaca, kao i ostalih naroda koji žive na ovim prostorima.

Pored »Velikog prela« i »Dužijance« koje Društvo već po tradiciji organizira, između dvije skupštine održani su i balovi za »Materice«, »Oce«, Božić, Uskrs, kao i brojne druge zabavne priredbe i manifestacije u prostorijama Društva. U proteklom periodu u radu istaknule su se likovna, literarna, folklorna, glazbena kao i znanstveno-istraživačka sekcija, a oživljen je i rad restoranta.

Projekciju rada »Bunjevačkog kola« za naredni period podnio je dopredsjednik g. **Lazo Vojnić Hajduk**, zacrtavši u programu sadržajni rad svih sekcija, stavljajući naglasak da bi se »Bunjevačko kolo« u narednom periodu moralo više angažirati oko izdavačke djelatnosti koja bi obuhvatila godišnjak, samim tim što je rad na pripremi monografije o »Dužijanci 93« već u poodmakloj fazi. Osjeća se i potreba za izdavanjem knjiga i antologija, kao i pokretanje jednoga dvotjednika. Vrijedna pažnja je ideja da se u okviru »Dužijance« organizira simpozij ili skup posvećen Balintu Vujkovu, tom našem neumornom sakupljaču narodnih pripovjedaka. Nužno je intenzivirati i suradnju s ostalim društvima.

Na kraju, za novoga člana Predsjedništva, a ujedno i za tajnika Društva izabran je i g. **Jakov Kujundžić**.

(v.i.)

*s jatom golubova
svuda sam letio
sve što sam htio
s njima sam preletio*

*ostalo sada samo
golubova jato
malo zrnja
i neraščišćeno blato*

Održana godišnja skupština Dobrotvorne zajednice »Amor vincit«

GODINA USPJEŠNOG RADA

U katedralnoj crkvi Sv. Terezije, 15. travnja ove godine, prikazana je svečana misa zahvalnica za sve članove dobročinitelje Dobrotvorne zajednice »Amor vincit«. Svetu misu predvodio je katedralni župnik g. **Stjepan Beretić**, koji se u homiliji prigodnim riječima obratio svim prisutnim članovima.

Uz Božiji blagoslov, svi prisutni članovi su krenuli u prostorije KUD »Bunjevačko kolo«. Izabrano je radno predsjedništvo i pročitano je izvješće o radu ove zajednice, od osnutka pa do danas. Nakon kratke rasprave aktivisti su uz ugodan razgovor i kolače nastavili druženje zajedno s uzvanicima iz »Vox humane«, »Bunjevačkog kola« i predstavnicima grada.

(z.l.)

PREDSJEDNIK DAO OSTAVKU

Dosadašnji predsjednik Naučno-istraživačke sekcije KUD »Bunjevačko kolo« dr. **Mato Brčić Kostić**, na sjednici održanoj 15. travnja, dao je ostavku na tu funkciju iz obiteljskih razloga. Pod njegovim predsjedateljstvom, za nepune dvije godine, ova je sekcija održala 15-ak predavanja uglednih predavača o različitim temama.

Do izbora novoga predsjednika, vršilac dužnosti predsjednika ove sekcije biti će g. **Josip Temunović**, sadašnji dopredsjednik.

MOJ ZAVIČAJ

Zbirka pjesama Lajče Perušića »Brazde na licu« izdana je ove godine u zakladi »Društva vojvođanskih i podunavskih Hrvata u Zagrebu«.

Lajčo Perušić rođen je u Subotici 1945. Pjesništvom se bavi od rane mladosti. Objavljuje po časopisima, a zastupljen je i u antologiji »Mladi hrvatski pjesnici 72.« Danas živi i radi u Zagrebu.

Pjesnička zbirka »Brazde na licu« je djelo »s jakim nabojem ljubavi prema zavičajnim ravnicama i rodnome gradu. I ako bez strogih stilova čitatelj će moći pročitati razmišljanje o sudbini osobe lišene zavičajnog bačkog uporišta«, kako to ističe dr. **Ante Sekulić**.

Knjigu je ilustrirao akademski slikar **Ivan Balažević**.

Za čitatelje »Glasa ravnice« ovom prigodom donosimo jednu pjesmu iz zbirke

Članovi Naučno-istraživačke sekcije ovim se putem srdačno zahvaljuju dr. Mati Brčić Kostiću na dosadašnjoj suradnji i plodnom radu.

(z.l.)